

Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä

Käytännön opas tulkkauksesta turvapaikkamenettelyssä

Helmikuu 2024

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastosta (EASO) tuli 19. tammikuuta 2022 Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA). Kaikki viittaukset EASOon, EASOn tuotteisiin ja EASOn elimiin tulee ymmärtää viittauksiksi EUAA:han.

Käsikirjoitus on valmistunut joulukuussa 2023

Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA) tai sen puolesta toimivat henkilöt eivät ole vastuussa siitä, miten tämän julkaisun sisältämiä tietoja käytetään.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2026

Print ISBN 978-92-9410-649-0 doi:10.2847/7329922 BZ-09-23-430-FI-C

PDF ISBN 978-92-9410-648-3 doi:10.2847/4060123 BZ-09-23-430-FI-N

© Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), 2026

Kansikuva, jozefmicic, © Adobe Stock, 2023

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan. Sellaisten aineiston osien käyttö tai jäljentäminen, jotka eivät ole EUAA:n omaisuutta, saattaa edellyttää lupaa suoraan asianomaisilta oikeudenhaltijoilta.

Tietoa oppaasta

Mikä on oppaan tarkoitus? Euroopan unionin turvapaikka-asioiden viraston (EUAA) tehtävänä on helpottaa ja tukea EU:n jäsenvaltioiden ja muiden Schengen-maiden (EU+-maat ⁽¹⁾) toimintaa Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän täytäntöönpanossa. EUAA:n yleisenä tavoitteena on edistää järjestelmän asianmukaista ja tehokasta täytäntöönpanoa ja yhdenmukaistaa sitä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi se laatii yhteisiä toimintaa koskevia vaatimuksia sekä indikaattoreita, ohjeita ja käytännön työkaluja.

Pakolais-, turvapaikka- ja siirtolaisuusasioissa kokoontuva hallitusten välinen keskustelufoorumi (IGC) on valtiojohtoinen ja monialainen alueiden välinen kuulemisprosessi. Siinä 19 osallistujavaltiota ⁽²⁾ voivat vaihtaa epävirallisesti tietoja, käydä poliittisia keskusteluja ja tehdä yhteistyötä kansainvälisen muuttoliikkeen viimeaikaisista suuntauksista ja uusista politiikkaan ja toimintaan liittyvistä haasteista koko muuttoliikkeen muuttuvalla alalla. Tähän kuuluvat myös tulkkausmenettelyt turvapaikka-asioissa.

EUAA:n ja IGC:n yhdessä laatimassa oppaassa yhdistyvät EUAA:n turvapaikkaprosessien verkoston ja IGC:n transatlanttisen tulkkauksen asiantuntijaverkoston laaja asiantuntemus.

Miten opas on laadittu? Oppaan laativat asiantuntijat EU+-maista ja EU:n ulkopuolisista maista. Euroopan komissio, YK:n pakolaisjärjestö ja Euroopan pakolais- ja ihmisoikeusjärjestöjen neuvottelukunta antoivat siihen arvokkaan panoksensa ⁽³⁾. EUAA ja IGC auttoivat sen laatimisessa ja koordinoinnissa. Ennen oppaan viimeistelyä kaikkien EU+-maiden kanssa järjestettiin EUAA:n turvapaikkaprosessiverkoston kautta kuuleminen oppaasta.

EUAA ja IGC kiittävät tämän oppaan luonnoksen laatineen työryhmän jäseniä, joita olivat muun muassa Farihah Karim, Fien De Pauw, Hetty Klinker, Nicola Fischer, Roska Weber ja Rustem Yunusov. Kiitämme myös Sonja Pöllabaueria, joka kertoi näkemyksistään erityiskatsauksessa.

Keille opas on tarkoitettu? Tämä opas on tarkoitettu ensisijaisesti turvapaikkamenettelyn tulkeille. Työkalu on hyödyllinen myös puhuttelijoille, tulkkikoordinaattoreille, laadunvarmistuksesta vastaaville toimihenkilöille ja kaikille muille henkilöille, jotka työskentelevät kansainvälisen suojelun alalla tai ovat siinä mukana.

⁽¹⁾ Euroopan unionin 27 jäsenvaltiota sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi.

⁽²⁾ Osallistuvat valtiot ovat Alankomaat, Australia, Belgia, Espanja, Irlanti, Itävalta, Kanada, Kreikka, Norja, Portugali, Puola, Ruotsi, Saksa, Suomi, Sveitsi, Tanska, Uusi-Seelanti, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat. IGC:n osallistujavaltiot antoivat panoksensa tämän oppaan laatimiseen osana IGC:n tulkkausta turvapaikkamenettelyissä käsittelevää verkostoa.

⁽³⁾ On huomattava, että lopullinen opas ei välttämättä vastaa YK:n pakolaisjärjestön ja Euroopan pakolais- ja ihmisoikeusjärjestöjen neuvottelukunnan kantoja.

Mikä on tämän oppaan suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön? Opas on yhdenmukaistava ohjaava asiakirja eikä se ole oikeudellisesti sitova. Se perustuu yhteisesti sovittuihin vaatimuksiin, jotka EUAA:n hallintoneuvosto hyväksyi 22. tammikuuta 2024.

Vastuuvapauslauseke

Tämä opas on laadittu rajoittamatta periaatetta, jonka mukaan ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuin voi antaa määrävän tulkinnan EU:n lainsäädännöstä.

Sisällys

Lyhenteet	7
Johdanto	8
1. Yleiskatsaus turvapaikkamenettelyyn	10
1.1. Kansainvälinen suojelu ja turvapaikkamenettely	10
1.2. Hakijan oikeudet ja velvollisuudet	14
1.3. Turvapaikkamenettelyn päävaiheet ja puhuttelutyypit.....	16
1.3.1. Hakemuksen jättäminen: rekisteröintipuhuttelu	17
1.3.2. Tutkittavaksi ottamista koskevat menettelyt: tutkittavaksi ottamista koskevat puhuttelut.....	18
1.3.3. Hakemuksen tutkiminen: henkilökohtainen puhuttelu.....	20
1.3.4. Päätöksestä ilmoittaminen	21
1.3.5. Toisen asteen menettely: muutoksenhakupuhuttelu.....	21
1.3.6. Kansainvälisen suojelun loppuminen.....	21
1.4. Henkilökohtaisen puhuttelun vaiheet	22
1.4.1. Valmistelut.....	22
1.4.2. Puhuttelun aloittaminen.....	23
1.4.3. Puhuttelun suorittaminen	23
1.4.4. Puhuttelun päättäminen	25
2. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet	27
2.1. Ammattitaito ja luotettavuus	28
2.2. Oikeellisuus ja täydellisyys.....	29
2.3. Luottamuksellisuus.....	31
2.4. Puolueettomuus ja neutraalius.....	32
3. Tulkkaus turvapaikkapuhutteluissa	34
3.1. Viestintä ja kieli	34
3.1.1. Vallan epätasapaino	34
3.1.2. Kulttuurienvälinen viestintä.....	35
3.1.3. Terminologia	36
3.2. Ennen puhuttelua.....	37

3.3. Turvapaikkapuhuttelun aikana	37
3.3.1. Konsekutiivitulkkkaus	38
3.3.2. Prima vista -käännös.....	40
3.3.3. Muistiinpanojen tekeminen.....	41
3.3.4. Tulkkkausstrategiat	42
3.4. Puhuttelun jälkeen.....	48
3.5. Etätulkkkaus	48
4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkkaus.....	53
4.1. Haavoittuvuus turvapaikkamenettelyssä.....	53
4.2. Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät	54
4.2.1. Lapset	54
4.2.2. Hlbtqi-henkilöt.....	55
4.2.3. Seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan uhrin.....	58
4.2.4. Ihmiskaupan uhrin	59
4.2.5. Kidutuksen ja muun väkivallan uhrin.....	60
4.2.6. Mielenterveysongelmaiset ihmiset.....	60
4.2.7. Fyysisesti vammaiset tai kehitysvammaiset henkilöt.....	61
4.3. Strategiat haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkkausta varten.....	61
4.3.1. Luottamuksen ilmapiiriin myötävaikuttaminen	61
4.3.2. Yhteistyö hakijan ja puhuttelijan kanssa	62
4.3.3. Lasten tulkkkaus	63
4.3.4. Hlbtqi-henkilöiden tulkkkaus.....	64
5. Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen.....	66
5.1. Stressi	66
5.2. Traumaattisten kertomusten vaikutus	66
5.3. Selviytymisstrategiat	67
5.3.1. Lyhyen aikavälin strategiat.....	67
5.3.2. Pitkän aikavälin strategiat	69

Lyhenteet

Lyhenne	Määritelmä
Turvapaikkamenettelydirektiivi (uudelleenlaadittu)	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/32/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä (uudelleenlaadittu)
Dublin III -asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 604/2013, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta (uudelleenlaadittu)
EU	Euroopan unioni
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
Eurodac-asetus	neuvoston asetus (EY) N:o 2725/2000, annettu 11 päivänä joulukuuta 2000, Eurodac-järjestelmän perustamisesta sormenjälkien vertailua varten Dublinin yleissopimuksen tehokkaaksi soveltamiseksi
IGC	pakolais-, turvapaikka- ja siirtolaisuusasioissa kokoontuva hallitusten välinen keskustelufoorumi
pakolaissopimus	pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (1951), sellaisena kuin se on muutettuna sen pöytäkirjalla (1967)
SOGIESC	seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja/tai sukupuoliominaisuudet
uudelleenlaadittu aseman määrittelyä koskeva direktiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu)
uudelleenlaadittu vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista (uudelleenlaadittu)

Johdanto

Turvapaikkamenettelyllä taataan, että kansainvälistä suojelua tarvitsevat henkilöt voivat saada suojelua turvapaikkamaassa. Tulkit ovat menettelyssä avainasemassa. He toimivat välittäjinä kaikkien prosessiin osallistuvien toimijoiden välillä. Tulkkien erityisen tärkeänä tehtävänä on puhuttelijan ja hakijan keskinäisen kommunikoinnin mahdollistaminen. Kieli on keskeinen tekijä kaikissa turvapaikkamenettelyn vaiheissa. Koko turvapaikkamenettelyn ajan, muun muassa menettelyyn pääsyssä, tutkintavaiheessa ja muutoksenhakumenettelyssä, on olennaisen tärkeää, että hakija, puhuttelija ja muut osallistujat ymmärtävät toisiaan täysin. Henkilökohtainen puhuttelu on turvapaikkamenettelyn ydintä. Se on hakijan tärkein tilaisuus perustella kansainvälistä suojelua koskeva hakemuksensa sekä esittää kaikki merkitykselliset tiedot, joiden perusteella viranomainen tekee päätöksen.

Tämä käytännön opas on tarkoitettu turvapaikkamenettelyssä työskenteleville tulkeille. Siinä on selkeää ja konkreettista tietoa

- siitä, mitä turvapaikkamenettelyssä työskentelyssä on odotettavissa
- omasta roolista menettelyssä
- sekä ohjeita tehtävien suorittamiseen kansainvälisten standardien mukaisesti.

Oppaassa annetaan aluksi keskeiset tiedot turvapaikkamenettelystä (sen taustasta, tärkeimmistä vaiheista ja toimijoista) ja keskitytään siinä henkilökohtaiseen puhutteluun. Sen jälkeen tuodaan esiin keskeisiä periaatteita, joita kaikkien turvapaikkamenettelyssä työskentelevien tulkkien on noudatettava. Siinä annetaan myös konkreettisia ohjeita tulkkauksesta, myös etätulkkausta varten. Sitten oppaassa esitellään haavoittuvassa asemassa oleviin hakijoihin liittyviä näkökohtia ja tulkkaustrategioita. Siinä esitellään myös keinoja huolehtia omasta hyvinvoinnista.

Opasta täydennetään seuraavilla lisäaineistoilla, jotka tukevat tulkkia päivittäisessä työssä:

- kymmenen keskeistä sääntöä, jotka muistuttavat turvapaikkamenettelyn tulkkauksen tärkeimmistä näkökohdista (saatavilla julisteena ja kansion takakannessa)
- muistilistoja, joiden avulla voi varmistaa tulkkauksen laadun.

Opas ja sen lisäaineistot ovat saatavilla myös verkossa.

Käytännön opas auttaa turvapaikkamenettelyssä toimivaa tulkkia hahmottamaan työhönsä liittyvät vaatimukset ja keskeiset näkökohdat. Se ei kuitenkaan korvaa tulkeilta edellytettävää koulutusta eikä turvapaikkaviranomaisten kansallisella tasolla mahdollisesti antamia tarkempia ohjeita.

Oppaassa keskitytään tulkkaukseen turvapaikkamenettelyssä sekä EU:n jäsenvaltioissa että EU:n ulkopuolisissa maissa. Siinä ei käsitellä muita tilanteita, joissa kansainvälisen suojelun hakijoiden tulkkauksella voi olla tarpeen, kuten vastaanottoa, oikeudellista neuvontaa tai psykososiaalisen tai lääketieteellisen tuen tarjoamista. Kulttuurivälitys ei myöskään kuulu tämän oppaan soveltamisalaan, koska siinä on kyse muustakin kuin tulkkauksesta. Lisäksi

oppaassa keskitytään suulliseen tulkkaukseen ja prima vista -kääntämiseen eikä siinä anneta ohjeita kirjallisesta kääntämisestä.

Oppaassa käsitellään seuraavia aiheita:

- turvapaikkamenettelyn keskeiset osat, erityisesti henkilökohtainen puhuttelu
- keskeiset periaatteet, joita on noudatettava, ja toimet, jotka on toteutettava tulkkinä työskenneltäessä
- valmistautuminen tulkkaustoimeksiantoihin
- tulkin työtä ohjaavat tekniset taidot
- suosituksia siitä, mitä tehdä ennen puhuttelua, sen aikana ja sen jälkeen, myös etätulkkauksessa
- työskentely haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden kanssa
- omasta hyvinvoinnista huolehtiminen.

1. Yleiskatsaus turvapaikkamenettelyyn

Turvapaikkamenettelyssä tulkin tehtävänä on mahdollistaa kansainvälistä suojelua hakevan henkilön, kansallisten turvapaikkaviranomaisten ja muiden turvapaikkamenettelyyn osallistuvien asiaankuuluvien sidosryhmien välinen kommunikointi. Tulkin työtä voidaan tarvita menettelyn eri vaiheissa hakemuksen jättämisestä lopullisen päätöksen tekemiseen. Koska turvapaikkamenettely perustuu siihen, että hakija ja viranomaiset ymmärtävät toisiaan oikein, ja koska käsiteltävät aiheet ovat monimutkaisia, tulkin tehtävä on erittäin tärkeä.

Tässä luvussa tutustutaan turvapaikkamenettelyyn ja tilanteeseen, jota tulkkia pyydetään tulkkamaan. Siinä esitellään

- kansainvälisen suojelun keskeiset osat
- kansainvälisen suojelun hakijoiden oikeudet ja velvollisuudet
- turvapaikkamenettelyn päävaiheet ja puhuttelujen eri tyypit
- henkilökohtaisen puhuttelun toteuttaminen.

Turvapaikkamenettelyä koskevassa yleiskatsauksessa osa asiaankuuluvasta terminologiasta ja kuvatuista menettelyistä perustuu EU:n lainsäädäntöön ja käytäntöön. Ehdot ja menettelyt voivat olla erilaisia EU:n ulkopuolisissa maissa.

1.1 Kansainvälinen suojelu ja turvapaikkamenettely

Oikeus hakea turvapaikkaa tunnustetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ⁽⁴⁾ ja alueellisissa säädöksissä, kuten EU:n perusoikeuskirjassa ⁽⁵⁾, EU:n turvapaikkalainsäädännössä ⁽⁶⁾ ja ihmisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa amerikkalaisessa julistuksessa ⁽⁷⁾. Kun henkilö ei pysty asumaan kotimaassaan, koska häntä uhkaa vaino, hänellä on oikeus hakea suojelua toisesta maasta. Tätä suojelua kutsutaan **kansainväliseksi suojeluksi tai turvapaikaksi**.

⁽⁴⁾ YK:n yleiskokous, [ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus](#), 10.12.1948. Julistuksen 14 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa: ”Jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa.”

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentti, [Euroopan unionin perusoikeuskirja](#) (EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391). Perusoikeuskirjan 18 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaisesti.”

⁽⁶⁾ EU:n turvapaikkalainsäädäntö – eli Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä – on oikeudellinen kehys, jolla säännellään kansainvälistä suojelua EU:n jäsenvaltioissa. Se perustuu viiteen säädökseen, joissa käsitellään kaikkia turvapaikkamenettelyn näkökohtia: [direktiivi 2011/95/EU](#) (uudelleenlaadittu aseman määrittelyä koskeva direktiivi), [direktiivi 2013/32/EU](#) (uudelleenlaadittu turvapaikkamenettelydirektiivi), [asetus \(EU\) N:o 604/2013](#) (uudelleenlaadittu Dublin III -asetus), [asetus \(EU\) N:o 603/2013](#) (uudelleenlaadittu Eurodac-asetus) ja [direktiivi 2013/33/EU](#) (uudelleenlaadittu vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi).

⁽⁷⁾ Amerikan valtioiden ihmisoikeustoimikunta, [ihmisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan amerikkalainen julistus](#), 2.5.1948. Julistuksen 27 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Jokaisella henkilöllä on oikeus muista kuin lain rikkomisesta johtuvan vainon vuoksi hakea turvapaikkaa ja saada turvapaikka vieraasta valtiosta kyseisen maan lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.”

Yksi kansainvälisen suojelun perusteista on **palauttamiskiellon periaate**. Tämä periaate on perusoikeus, jota sovelletaan kansalaisuudesta tai maahanmuuttajastatuksesta riippumatta kaikkiin ihmisiin, jotka saapuvat maan rajoille tai alueelle tai minne tahansa muualle, missä maa käyttää lainkäyttövaltaansa.

Mitä tarkoitetaan palauttamiskiellon periaatteella?

Palauttamiskiellon periaate (karkottamisen tai palauttamisen kieltö) on kansainvälisen oikeuden peruseriaate, jonka mukaan ketään ei saa siirtää tai palauttaa maahan, jossa häntä uhkaa vaino, henkeen tai vapauteen kohdistuva uhka, muu vakava haitta, kuten kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus, tai muu vakava ihmisoikeusrikkomus ⁽⁸⁾.

Tämän periaatteen mukaan henkilöt, jotka ovat missä tahansa näistä tilanteista, voivat hakea kansainvälistä suojelua. Tätä varten maan on myönnettävä hakijoille pääsy alueelleen ja turvapaikkamenettelyyn ja pidättäydyttävä poistamasta hakijoita alueeltaan ennen kuin päätös heidän hakemuksestaan tehdään.

Mitä tarkoitetaan kansainvälistä suojelua hakevalla henkilöllä?

Kansainvälistä suojelua hakeva henkilö, johon viitataan myös turvapaikanhakijana, on henkilö, joka on tehnyt kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen, josta ei ole vielä tehty päätöstä. Hakijaksi päästäkseen henkilön on oltava joko toisen maan kansalainen tai kansalaisuudeton henkilö. Hakijaa kohdellaan hakijana siitä hetkestä alkaen, kun hän ilmoittaa viranomaiselle haluavansa hakea suojelua. Se, miten ja milloin henkilö ilmaisee tämän toiveen (eli saapuessaan maahan tai myöhemmin), ei vaikuta siihen, pidetäänkö häntä kansainvälistä suojelua hakevana henkilönä. Henkilön asemasta hakijana johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia sovelletaan siitä hetkestä alkaen, kun hän ilmoittaa haluavansa hakea suojelua.

Kansainvälistä suojelua voi saada erilaisten asemien tunnustamisen tai saamisen perusteella sen mukaan mitä vastaanottavan maan sovellettavassa lainsäädännössä säädetään. Joitakin näistä asemista, kuten pakolaisasemaa ja toissijaista suojelua, käsitellään jäljempänä.

Kansainvälistä suojelua säänteleviä keskeisiä säädöksiä ovat pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (1951) ja sen vuoden 1967 pöytäkirja (**pakolaissopimus**) ⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Suojelu palauttamiselta tunnustetaan useissa kansainvälisissä ja alueellisissa ihmisoikeuksia suojaavissa säädöksissä. Se tunnustetaan myös kansainvälisessä pakolaislainsäädännössä, esimerkiksi pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen (pakolaisyleissopimus) 33 artiklan 1 kohdassa (ks. alaviite 9 ja EU:n turvapaikkalainsäädännössä (ks. alaviite 6).

⁽⁹⁾ YK:n yleiskokous, [pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus](#), 28.7.1951, Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, nide 189, s. 137 (johon viitataan EU:n turvapaikkalainsäädännössä ja Euroopan unionin tuomioistuimessa Geneven yleissopimuksena); YK:n yleiskokous, [pakolaisten oikeusasemaa koskeva pöytäkirja](#), 31.1.1967, Yhdistyneiden kansakuntien sopimussarja, nide 606, s. 267. Yleissopimuksessa, jota sovelletaan suurimmassa osassa maailman valtioita, määritellään pakolainen ja esitetään yleisesti pakolaisten oikeudet ja velvollisuudet vastaanottavassa maassa sekä allekirjoittajavaltioiden oikeudelliset velvollisuudet pakolaisten suojelemiseksi.

Pakolaissopimuksessa asetetaan palauttamiskiellon periaate keskeisenä velvoitteena ja esitetään pakolaisen määritelmä.

Kuka on pakolainen?

Pakolainen on henkilö, joka

- on vaarassa joutua vainotuksi
 - rodun (esim. ihonväri tai kuuluminen johonkin etniseen ryhmään) ⁽¹⁰⁾,
 - uskonnon (esim. uskonto ja rituaalit, joita hän harjoittaa tai kieltäytyy harjoittamasta),
 - kansallisuuden (esim. kansalaisuus, kieli, kulttuuri tai kansalaisuuden puuttuminen),
 - poliittisten mielipiteiden (esim. todellinen tai koettu poliittinen jäsenyys tai poliittiset ajatukset),
 - tiettyyn yhteiskuntaryhmään kuulumisen (esim. joissakin maissa tietty sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, työ tai elämäntyyli) vuoksi
- on kansalaisuusmaansa ulkopuolella tai kansalaisuudettomien henkilöiden (henkilöt, joilla ei ole minkään maan kansalaisuutta) tapauksessa aiemman vakinaisen asuinmaansa ulkopuolella
- ei voi nauttia kansalaisuusvaltionsa tai aiemman vakinaisen asuinmaansa suojelua.

Arkisessa kielenkäytössä käsitettä ”pakolainen” käytetään kaikista ihmisistä, jotka joutuvat lähtemään maastaan sotaa, väkivaltaa tai muuta vakavaa uhkaa pakoon. Pakolaisella tarkoitetaan turvapaikka-asioissa henkilöä, joka on vaarassa joutua **vainotuksi** alkuperämaassaan tai vakinaisessa asuinmaassaan yhdestä tai useammasta syystä, jotka kuvataan laatikossa ”Kuka on pakolainen?”

Mitä vaino on?

Vaino on vakavaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien loukkausta, johon voi sisältyä fyysistä tai henkistä väkivaltaa, loukkaavaa kohtelua tai rangaistuksia tai viranomaisten toimia, jotka vaikuttavat esimerkiksi henkilön mahdollisuuksiin saada sairaanhoitoa, työtä, koulutusta tai poliisin apua tai hakea oikeutta tuomioistuimessa.

Pakolaissopimuksen ja muiden kansainvälisten ihmisoikeusvälineiden mukaisesti valtiot ovat laatineet muita kansainvälistä suojelua säänteleviä säädöksiä, joita sovelletaan alueellisella tasolla esimerkiksi EU:ssa, Afrikassa, Amerikassa tai kansallisella tasolla. Vaikka pakolaisyleissopimuksessa yksilöidään vain yksi kansainvälisen suojelun muoto (eli pakolaisasema), kansainvälisen suojelun täydentäviä muotoja, joita ei sovelleta kaikissa maissa, voidaan tarjota alueellisella ja kansallisella tasolla, esimerkiksi **toissijaista suojelua** EU:ssa.

⁽¹⁰⁾ Sulkeissa olevat esimerkit eivät kuulu pakolaisyleissopimukseen sisältyvään pakolaisen määritelmään. Niillä havainnollistetaan, mitä pakolaisen määritelmä voi tarkoittaa käytännössä, eivätkä ne ole tyhjentyviä.

Mitä on toissijainen suojelu?

Toissijainen suojelu on kansainvälisen suojelun muoto, joka voidaan myöntää henkilölle, jota ei määritetä pakolaiseksi mutta joka olisi vakavassa vaarassa, jos hän palaisi alkuperämaahansa tai vakinaiseen asuinmaahansa eikä kyseinen maa suojelisi häntä ⁽¹¹⁾. Vakavalla vaaralla tarkoitetaan kuolemanrangaistusta tai teloitusta, kidutusta tai epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta tai aseellisesta konfliktista johtuvaa uhkaa siviilihenkilön hengelle ⁽¹²⁾.

Näin ollen kansainvälinen suojelu EU:ssa sisältää sekä pakolaisaseman että toissijaisen suojelun ⁽¹³⁾.

Mitä turvapaikkamenettelyllä tarkoitetaan?

Turvapaikkamenettely, josta käytetään joissakin yhteyksissä myös nimitystä ”kansainvälisen suojelun menettely”, on prosessi, jossa määritetään, annetaanko kansainvälisen suojelun hakijalle suojelua maassa, jossa hän on tehnyt hakemuksensa, vai evätäänkö se. Käsite ”turvapaikkamenettely” kattaa kaikki vaiheet siitä hetkestä, kun hakija ilmaisee halunsa hakea kansainvälistä suojelua, aina hakemusta koskevan lopullisen päätöksen tekemiseen. Menettelyssä tutkitaan perusteellisesti syyt, joiden vuoksi hakija lähti maastaan eikä voi palata.

Turvapaikkamenettelyssä määritetään, täyttääkö hakija pakolaiseksi tunnustamisen edellytykset. Vain, jos nämä edellytykset eivät täyty, viranomaiset tutkivat, voiko hakija saada täydentävää suojelua, kuten toissijaista suojelua EU:ssa.

Pakolaisaseman ja toissijaisen suojelun tapauksissa kansainvälinen suojelu myönnetään, jos hakijaan ei sovelleta pakolaissopimuksen ja muiden sovellettavien asiakirjojen **poissulkemista** koskevia lausekkeita ⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Toissijaista suojelua saavan henkilön oikeudellisesta määritelmästä säädetään uudelleenlaaditun aseman määrittelyä koskevan direktiivin 2 artiklan f alakohdassa.

⁽¹²⁾ Ks. uudelleenlaaditun aseman määrittelyä koskevan direktiivin 15 artikla.

⁽¹³⁾ Joissakin EU:n jäsenvaltioissa ja EU:n ulkopuolella kansallisessa lainsäädännössä säädetään täydentävistä suojelumuodoista. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tarjotaan vaihtoehtoisia hätäapumuotoja.

⁽¹⁴⁾ [Uudelleenlaadittu aseman määrittelyä koskeva direktiivi](#); YK, [Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja](#), 24.10.1945; YK:n yleiskokous, [Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö](#), 17.7.1998.

Mitä poissulkemisella tarkoitetaan?

Poissulkemisesta ⁽¹⁵⁾ on kyse, kun hakijalta evätään hakemuksen tutkimisen jälkeen kansainvälinen suojelu jostakin seuraavasta syystä:

- hän ei tarvitse kansainvälistä suojelua, koska hän saa jo YK:n järjestöjen tai virastojen antamaa suojelua tai muiden maiden antamaa suojelua, joka vastaa kansalaisuuden antamaa suojelua
- hän ei ansaitse kansainvälistä suojelua, koska on vakavia syitä uskoa, että hän on syyllistynyt rikokseen rauhaa vastaan, sotarikokseen tai rikokseen ihmisyyttä vastaan tai vakavaan (muuhun kuin poliittiseen) rikokseen ennen turvapaikkamaahan saapumistaan tai Yhdistyneiden kansakuntien tarkoituksien ja periaatteiden vastaiseen tekoon.

Poissulkemislausekkeet voivat vaihdella alueellisen tai kansallisen tilanteen mukaan. EU:ssa sovelletaan suojelun myöntämättä jättämistä koskevia lisäsyitä henkilöihin, jotka muutoin olisivat oikeutettuja toissijaiseen suojeluun ⁽¹⁶⁾.

Hakijoille, joihin sovelletaan poissulkemislausekkeitä, ei myönnetä pakolaisasemaa tai toissijaista suojelua.

1.2 Hakijan oikeudet ja velvollisuudet

Kansainvälistä suojelua hakevilla henkilöillä on useita perusoikeuksia, ja useat velvollisuudet sitovat heitä koko turvapaikkamenettelyn ajan. Useimmat hakijat eivät puhu vastaanottavan maan virallista kieltä riittävän hyvin tai lainkaan. Tulkillla on siis ratkaiseva rooli siinä, että he voivat käyttää oikeuksiaan ja täyttää velvollisuutensa.

Hakijan oikeudet ja velvollisuudet turvapaikkamenettelyssä

Hakijalla on oikeus saada tietoa ⁽¹⁷⁾ mahdollisuudesta hakea kansainvälistä suojelua, menettelyn vaiheista, oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan menettelyn aikana sekä päätöksestä.

⁽¹⁵⁾ Kansallisen lainsäädännön mukaan voidaan soveltaa muita poissulkemista vastaavia säännöksiä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa poissulkemista kutsutaan pakolliseksi esteeksi (mandatory bar).

⁽¹⁶⁾ Syitä ovat se, että 1) henkilö on vaaraksi yhteisölle tai jäsenvaltion turvallisuudelle tai 2) henkilö on tehnyt vankeusrangaistukseen johtavan rikoksen ennen jäsenvaltioon saapumistaan ja lähtenyt kotimaastaan ainoastaan välttääkseen kyseisistä rikoksista johtuvat seuraamukset.

⁽¹⁷⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a alakohta. Lisäohjeita hakijoille tiedottamisesta on Euroopan unionin turvapaikka-asioiden viraston [LSA-portaalissa](#).

Hakijan oikeudet ja velvollisuudet turvapaikkamenettelyssä

Hakijalla on oikeus tulla kuulluksi ⁽¹⁸⁾. Hän voi tehdä sen esittämällä näkemyksensä ja osallistumalla aktiivisesti menettelyyn, erityisesti henkilökohtaisessa puhuttelussa, jossa käsitellään kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteita. Asianomainen viranomainen on velvollinen myöntämään hakijalle oikeuden tulla kuulluksi, paitsi jos pakolaisasemaa koskeva myönteinen päätös voidaan tehdä käytettävissä olevien todisteiden perusteella ilman henkilökohtaista puhuttelua ⁽¹⁹⁾. Hakijan antamat lausunnot ovat usein ensisijainen lähde, jota käytetään hakemusta koskevan päätöksen tekemisessä.

Jos hakijan kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta tehdään kielteinen päätös, hakijalla on oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ⁽²⁰⁾ ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ⁽²¹⁾. Tämä tarkoittaa, että hakija voi valittaa turvapaikkapäätöksestä muutoksenhakuelimelle tai tuomioistuimelle, joka käsittelee asian riippumattomasti ja puolueettomasti. Tämä tarkoittaa myös, että hakijalla on oikeus saada tietoa päätöksen syistä, jotta hän voi käyttää mielekkäästi oikeuttaan tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin.

Hakijalla on aina tarvittaessa oikeus saada tulkki ⁽²²⁾, jonka avulla hän voi esittää asiansa toimivaltaisille viranomaisille. Hakijaan on pidettävä koko menettelyn ajan yhteyttä kielellä, jota hakija ymmärtää tai jota hakijan voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän ⁽²³⁾. Joissakin vaiheissa, muun muassa henkilökohtaisessa puhuttelussa, kommunikointia on käytävä hakijan valitsemalla kielellä tai muulla kielellä, jota hakija ymmärtää ja jolla hän pystyy ilmaisemaan itseään selkeästi ⁽²⁴⁾. Kun hakija ilmaisee mieltymyksensä henkilökohtaisessa puhuttelussa avustavan tulkin sukupuolesta, turvapaikkaviranomaiset arvioivat pyynnön syyt ja pyrkivät ottamaan sen huomioon, jos se voisi auttaa hakijaa ilmaisemaan itseään täysin ⁽²⁵⁾.

Hakijalla on oikeus siihen, että hänen henkilötietojaan ja kaikkia muita hänen tapaukseensa liittyviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti ⁽²⁶⁾. Tämä tarkoittaa, että kukaan turvapaikkamenettelyyn osallistuva ei saa paljastaa mitään tietoja menettelyn ulkopuolisille henkilöille.

Hakijalla on velvollisuus tehdä yhteistyötä ⁽²⁷⁾ viranomaisten kanssa, ja viranomaisten puolestaan olisi annettava hakijalle mahdollisuus tehdä yhteistyötä ⁽²⁸⁾. Hakijan on kommunikoitava viranomaisten kanssa ja annettava täydelliset, tarkat ja oikeat tiedot parhaan tietämyksensä mukaan. Lisäksi hänen on annettava viranomaisille kaikki saatavillaan olevat täydentävät asiakirjat.

⁽¹⁸⁾ EU:n perusoikeuskirjan 41 artiklan 2 kohdan a alakohta (mainittu edellä, ks. alaviite 5).

⁽¹⁹⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 14 artiklan 2 kohdan a ja b alakohta ja 15 artiklan 3 kohdan c alakohta.

⁽²⁰⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 18 artiklan 1 kohdan f alakohta; ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 8 artikla (mainittu edellä, alaviite 4).

⁽²¹⁾ ihmisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva amerikkalainen julistus (mainittu edellä, alaviite 7), EU:n perusoikeuskirja; Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, [Euroopan ihmisoikeussopimus](#), 4.11.1950.

⁽²²⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 12 artiklan 1 kohdan b alakohta.

⁽²³⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a alakohta.

⁽²⁴⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 15 artiklan 3 kohdan c alakohta.

⁽²⁵⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 15 artiklan 3 kohdan c alakohta.

⁽²⁶⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 15 artiklan 2 kohta ja 48 artikla.

⁽²⁷⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 13 artiklan 1 kohta.

⁽²⁸⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin johdanto-osan 25 kappale.

heistä, voivat saada puhutteluun mukaansa huoltajan/laillisen edustajan ⁽³⁰⁾ tai aikuisen tukihenkilön. Joissakin tapauksissa paikalla voi olla myös puhuttelijan kollega, toinen tulkki tai kirjuri. Puhuttelijan tehtävänä on antaa muille henkilöille lupa osallistua puhutteluun, esitellä heidät hakijalle, selittää heidän roolinsa puhuttelussa, määrittää heidän sijaintinsa huoneessa ja tarvittaessa ja kansallisen käytännön mukaisesti antaa heidän osallistua puhuttelun aikana käytävään kommunikointiin.

Puhuttelut voidaan kansallisen turvapaikkajärjestelmän ja menettelyn vaiheen mukaan toteuttaa muissa **paikoissa** kuin turvapaikkaviranomaisen tiloissa, kuten rajanylityspaikoilla, mairinnousupaikoilla, säilöönottokeskuksissa, vastuuviranomaisten toimistoissa tai tuomioistuinten tiloissa. Puhutteluja voivat myös tehdä eri **viranomaiset tai henkilöstö** joko **henkilökohtaisesti tai etäyhteydellä**.

Kaikissa menettelyn vaiheissa ja kaikissa puhutteluissa hakijalle annetaan **tietoa** puhuttelun tarkoituksesta sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tätä täydennetään lisätiedoilla menettelyn kyseessä olevan vaiheen mukaisesti. Koska tulkki tulkkaa kaikki nämä tiedot, on erittäin tärkeää ymmärtää turvapaikkamenettelyä ja erityyppisiä puhutteluja. Myös asiaankuuluvan terminologian tunteminen on keskeistä.

Menettelyn eri vaiheissa tehtävien puhuttelujen tyypit eroavat toisistaan paitsi tarkoituksensa myös niiden erityisissä ja -ominaisuuksien, kuten keston, paikan ja painopisteen, osalta. Erityyppisiä puhutteluja ja niiden tarkoitusta ja erityispiirteitä selitetään seuraavissa osissa.

1.3.1 Hakemuksen jättäminen: rekisteröintipuhuttelu

Kun henkilö ilmaisee haluavansa hakea kansainvälistä suojelua, toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on kirjattava hakemus. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättäminen ⁽³¹⁾ on turvapaikkamenettelyn ensimmäinen vaihe. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättäneet ihmiset saavat jäädä vastaanottavan maan alueelle siihen asti, että heidän hakemuksestaan tehdään päätös ⁽³²⁾. Hakemuksen jättäminen on olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa suojelu palauttamiselta ja määrittää toimivaltainen viranomainen ja hakemuksen käsittelyyn sovellettava menettely. Tulkin työ on tässä mielessä ratkaisevan tärkeää sen varmistamiseksi, että hakija todella pääsee turvapaikkamenettelyyn.

Rekisteröintipuhutteluja eivät välttämättä tee sen saman viranomaisen puhuttelijat, joka vastaa henkilökohtaisista puhutteluista (ks. kohta [1.3.3 Hakemuksen tutkiminen: henkilökohtainen puhuttelu](#)). Tämä riippuu kansallisesta käytännöstä. Rekisteröintipuhutteluja voivat tehdä rekisteröintihenkilöstö, maahanmuuttoviranomaiset, rajavartijat tai poliisi. Myös rekisteröintipuhuttelujen paikat voivat vaihdella. Niitä voidaan tehdä turvapaikkaviranomaisen tiloissa, vastaanottokeskuksissa, rajanylityspaikoilla ja säilöönottokeskuksissa.

Rekisteröintipuhuttelut eivät ole pitkiä. Rekisteröintihenkilöstö kerää hakijalta perustiedot, kuten nimen, syntymäajan ja -paikan, kansalaisuuden, etnisen alkuperän, uskonnon, koulutuksen, perheenjäsenet, työsuhteen ja matkustusreitit. Lisäksi kerätään

⁽³⁰⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 25 artiklan 1 kohdan a alakohhta.

⁽³¹⁾ Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisestä voidaan eri maissa käyttää esimerkiksi nimityksiä ”rekisteröinti”, ”rajalla tehdyt ilmoitukset”, ”myöntöprosessi” tai ”toimittaminen”.

⁽³²⁾ Ellei laissa säädetä poikkeuksesta tähän yleisperiaatteeseen.

henkilöllisyystodistukset tai muut hakijan hallussa olevat asiakirjat, jotka tukevat hakijan hakemusta. Hakijasta otetaan usein valokuva ja sormenjäljet.

Kansallisen käytännön mukaan voidaan kirjata hakijan tärkeimmät syyt alkuperämaasta lähtemiseen ja se, mitä hän pelkää tapahtuvan, jos hän palaa sinne. Rekisteröintipuhuttelussa ei kuitenkaan tehdä yksityiskohtaista selvitystä näistä syistä.

Rekisteröintipuhuttelu voi myös auttaa tunnistamaan erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevat hakijat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa turvapaikkamenettelyä.

Keitä ovat erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevat hakijat?

Erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevien hakijoiden kyky esittää hakemuksensa ja ymmärtää turvapaikkamenettely täysin ja osallistua siihen on rajallinen heidän yksilöllisten olosuhteidensa vuoksi. Tällaisia olosuhteita voivat olla esimerkiksi ikä, sukupuoli, vammaisuus, mielenterveyshäiriöt, vakavat sairaudet ja vakavan väkivallan kokeminen. Erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitseville hakijoille olisi annettava asianmukaista tukea sen varmistamiseksi, että he pystyvät esittämään tehokkaasti kaikki kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksensa tueksi tarvittavat seikat. Tukea voidaan antaa eri tavoin, esimerkiksi antamalla lääketieteellistä tai psykologista apua, antamalla hakijalle mahdollisuus pyytää tietyn sukupuolen tulkkia, lykkäämällä henkilökohtaista puhuttelua tai antamalla puhutteluun lisäaikaa.

Erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitsevia hakijoita sanotaan yleisesti haavoittuvassa asemassa oleviksi hakijoiksi. Lisätietoja on luvussa [4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus](#).

1.3.2 Tutkittavaksi ottamista koskevat menettelyt: tutkittavaksi ottamista koskevat puhuttelut

Sovellettavien lakien ja menettelyjen mukaan viranomaiset voivat tutkia ensin hakijan kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset ennen kuin kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta aletaan tutkia sen asiasisällön perusteella.

Tulkkia voidaan pyytää tulkkamaan tällaisissa tutkittavaksi ottamista koskevissa puhutteluissa. Näissä puhutteluissa keskitytään vain niihin seikkoihin, joilla on merkitystä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkittavaksi ottamisen kannalta, eikä niissä keskustella hakijan hakemuksen yksityiskohdista.

Seuraavissa kohdissa on lisätietoja joistakin eräissä EU:n jäsenvaltioissa sovellettavista tutkittavaksi ottamista koskevista menettelyistä. EU:n ulkopuolisissa maissa voi olla samanlaisia tai muita tutkittavaksi ottamista koskevia menettelyjä.

a) Turvallisen maan käsitteet

Turvallisen maan käsitteet perustuvat oletukseen, jonka mukaan tietyissä olosuhteissa muuta maata kuin sitä, jossa hakija hakee kansainvälistä suojelua, voidaan pitää turvallisena hakijalle. Näissä tapauksissa turvapaikkamaa voidaan vapauttaa velvollisuudesta tutkia hakemus.

Näissä tutkittavaksi ottamista koskevilla puhutteluilla ei yleensä keskitytä niihin syihin, joiden vuoksi hakija lähti alkuperämaastaan ja hakee turvapaikkaa. Hakijaa pyydetään pääasiassa kertomaan, miksi hän ei henkilökohtaiset olosuhteensa huomioon ottaen voi palata toiseen turvalliseen maahan.

Seuraavassa esitetään kaksi esimerkkiä turvallisen maan käsitteistä.

Ensimmäinen turvapaikkamaa

Jos hakija voisi palata toiseen maahan (johon viitataan ensimmäisenä turvapaikkamaana), jossa hänet on tunnustettu pakolaiseksi ja jossa hän voi edelleen saada pakolaisasemasta johtuvaa suojelua tai jossa hän voi muutoin saada riittävää suojelua, hänen hakemustaan ei voida ottaa tutkittavaksi.

Tällaisissa tapauksissa puhutteluissa keskitytään hakijan olosuhteisiin maassa, jossa hän saa suojelua, ja syihin, joiden vuoksi hakija lähti pois ensimmäisestä turvapaikkamaasta eikä häntä voitu ottaa sinne takaisin.

Turvallinen kolmas maa

Jos hakijalla katsotaan olevan yhteyksiä toiseen maahan, jossa hän voi olla turvassa, hänen hakemustaan ei voida ottaa tutkittavaksi ilman, että sen asiasisältö tutkitaan. Jotta kolmatta maata voidaan pitää turvallisena, hakijan on voitava hakea kansainvälistä suojelua ja saada pakolaisasema, jos hänellä on siihen oikeus, häntä on suojeltava palauttamiselta eikä hän saa joutua vainon tai vakavan haitan kohteeksi.

Tässä tapauksessa tutkittavaksi ottamista koskevilla puhutteluilla keskitytään pääasiassa hakijan ja kolmannen maan väliseen yhteyteen sekä syihin, joiden vuoksi hakija ei voi hakea suojelua kyseisessä maassa.

b) Myöhemmät hakemukset

Kun hakija, jonka alkuperäinen hakemus on hylätty, tekee uuden hakemuksen, turvapaikkaviranomainen harkitsee ensin, voidaanko hänen hakemuksensa ottaa tutkittavaksi, ja voi päättää tutkia hakemuksen kokonaisuudessaan.

Jos myöhemmän hakemuksen tutkittavaksi ottamista koskeva puhuttelu tehdään, käsitellään hakemuksen uusia seikkoja aiemmin tutkitun hakemuksen tietojen sijasta.

c) Vastuullisen maan määrittäminen: Dublin-menettely

Dublin-alueeseen kuuluvissa Euroopan maissa ⁽³³⁾ hakemuksen rekisteröinnin jälkeen tai sen yhteydessä määritetään hakemuksen tutkimisesta vastaava maa sen varmistamiseksi, että hakemus käsitellään vain yhdessä maassa. Vastuullisen maan määrittämisessä käytettävät kriteerit liittyvät perheen yhtenäisyyden suojeluun ja sen maan vastuuseen, jolla on ollut suurin osuus hakijan saapumisessa Dublin-alueelle tai oleskelussa siellä.

Puhuttelua, jonka perusteella tutkimisesta vastaava maa määritetään, sanotaan Dublin-puhutteluksi. Dublin-puhutteluissa selvitetään toisessa Dublin-alueen maassa olevien perheenjäsenten olemassaoloa, henkilöllisyyttä ja asemaa, muiden maiden myöntämiä viisumeja tai oleskelulupia, hakijan matkareittejä ja aiempia maahantuloja tai oleskeluja muissa maissa, hakijan mahdollista tarvetta erityisiin menettelyllisiin takeisiin sekä mahdollisia tekijöitä, jotka estävät hakijan siirtämisen vastuussa olevaan maahan. Dublin-puhutteluissa ei keskitytä hakijan syihin lähteä alkuperämaastaan. Dublin-puhuttelut tehdään rekisteröintipuhuttelun jälkeen tai sen osana. Puhuttelun voivat tehdä rekisteröintihenkilöstö, Dublin-viranomaiset tai muut puhuttelijat.

1.3.3 Hakemuksen tutkiminen: henkilökohtainen puhuttelu

Kun hakemus on jätetty ja todettu, että se voidaan ottaa tutkittavaksi, jos tutkittavaksi ottamista koskeva menettely on suoritettu, hakija kutsutaan henkilökohtaiseen puhutteluun ⁽³⁴⁾ toimivaltaisen kansallisen viranomaisen luokse. Henkilökohtainen puhuttelu on turvapaikkamenettelyn kulmakivi, sillä siinä hakija voi selittää kattavasti kansainvälisen suojelun tarpeensa. Henkilökohtaisessa puhuttelussa kerätään usein valtaosa tiedoista, joita turvapaikkaviranomainen arvioi hakemusta tutkiessaan ⁽³⁵⁾.

Henkilökohtaisissa puhutteluissa keskitytään syihin, joiden vuoksi hakija lähti alkuperämaastaan tai asuinmaastaan (jos hän on kansalaisuudeton), ja siihen, mitä hän pelkää tapahtuvan, jos hän palaa takaisin. Niissä käsitellään myös hakijan henkilökohtaista ja perheen taustaa ja matkareittiä sekä muita merkityksellisiä olosuhteita. Hakijan suullisten lausuntojen lisäksi puhuttelija kerää kaikki kirjalliset asiakirjat ja muut todisteet, jotka hakija voi toimittaa, ja ottaa huomioon kaikki viranomaisen käytettävissä jo olevat asiaankuuluvat todisteet. Puhuttelija pyrkii myös selvittämään, onko hakijalla sellaisia haavoittuvuuksia tai erityisten menettelyllisten takeiden tarpeita, joita ei ole vielä tunnistettu.

Tapauksen mukaan henkilökohtainen puhuttelu voi kestää useita tunteja ja henkilökohtaisia puhutteluja voi olla tarpeen tehdä useampia. Mahdollisia kansainvälisestä suojelusta poissulkemisen syitä voidaan käsitellä ja tutkia henkilökohtaisessa puhuttelussa tai erillisessä puhuttelussa. Puhuttelija voi tiedustella yksityiskohtaisesti hakijan aiempia kokemuksia tai tekoja ja niihin liittyviä olosuhteita, joissa hakija on ollut mukana ja joiden vuoksi hakija voidaan sulkea kansainvälisen suojelun ulkopuolelle. Hakijoille puolestaan annetaan tilaisuus selittää yksityiskohtaisesti kaikki asiaankuuluvat tosiseikat ja selvittää ristiriitaisia tietoja, esittää

⁽³³⁾ Dublin-alue käsittää EU:n 27 jäsenvaltiota ja neljä Schengenin säännöstöön osallistuvaa maata eli Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin.

⁽³⁴⁾ Henkilökohtaista puhuttelua voidaan joissakin maissa sanoa turvapaikkapuhutteluksi.

⁽³⁵⁾ Kun sovelletaan erityismenettelyä ja viranomaisella on jo oleellista tietoa, mutta joitakin hakemuksen näkökohtia halutaan vahvistaa, puhuttelussa voidaan joissakin maissa keskittyä vain näihin erityisnäkökohtiin.

näkemyksensä heille esitetyistä todisteista tai perustella kansainvälistä suojelua koskevaa hakemustaan.

Poissulkemista koskevat puhuttelut voivat olla erityisen intensiivisiä ja pitkiä. Joskus tarvitaan useampi kuin yksi puhuttelu.

Henkilökohtaisen puhuttelun tekemisestä on lisätietoja kohdassa [1.4 Henkilökohtaisen puhuttelun vaiheet](#).

1.3.4 Päätöksestä ilmoittaminen

Henkilökohtaisen puhuttelun jälkeen puhuttelija tai muu vastuhenkilö tutkii kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen asiasisällön ja tekee päätöksen siitä, voidaanko hakijalle myöntää kansainvälistä suojelua. Tutkimuksen jälkeen kansalliset turvapaikkaviranomaiset ilmoittavat hakijalle, myönnetäänkö tälle suojelu vai hylätäänkö hänen hakemuksensa. Jos päätös on kielteinen, ilmoituksessa annetaan myös päätöksen syyt ja tiedot siitä, miten päätöksestä voi valittaa. Hakijalle ilmoitetaan asiasta kirjallisesti ja henkilökohtaisesti, jos se on kansallisen käytännön mukaista. Kun hakijalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti, tulkkia voidaan pyytää tulkkamaan.

1.3.5 Toisen asteen menettely: muutoksenhakupuhuttelu

Hakija voi hakea kielteiseen päätökseen tai muun kuin pakolaisaseman myöntävään päätökseen muutosta toimivaltaiselta viranomaiselta, esimerkiksi muutoksenhakulautakunnalta tai tuomioistuimelta. Toisen asteen menettelyyn voi kuulua muutoksenhakupuhuttelu, jossa keskitytään muutoksenhaun perusteluihin liittyviin ongelmiin ja hakijan esittämiin tietoihin tai huolenaiheisiin, jotka liittyvät hänen hakemustaan koskevaan (ensimmäiseen) päätökseen. Näin ollen muutoksenhakupuhuttelu ei yleensä ole täysimääräinen henkilökohtainen puhuttelu, ellei se ole tarpeen muutoksenhaun lopputuloksesta päättämiseksi ⁽³⁶⁾.

Tulkkauksen tarjoaminen muutoksenhakupuhuttelussa riippuu kansallisista säännöksistä.

1.3.6 Kansainvälisen suojelun loppuminen

Joissakin tapauksissa kansallisten turvapaikkaviranomaisten on ehkä arvioitava, pitäisikö kansainvälinen suojelu lopettaa.

Kansainvälisen suojeluaseman voi lakkauttaa useista syistä, kuten siksi, että suojelua ei enää tarvita tai se ei ole enää perusteltua. Näin on esimerkiksi silloin, jos suojelun saaja hakeutuu uudelleen kansalaisuus- tai asuinmaansa suojeluun tai jos hän saa uuden kansalaisuuden ja saa suojelua kyseisestä maasta, tai jos suojelun myöntämiseen johtaneissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia (esim. kehitys alkuperämaassa). Suojelu voidaan lopettaa myös, jos ilmenee todisteita siitä, että henkilö olisi pitänyt alun perin sulkea kansainvälisen suojelun ulkopuolelle tai että hänelle on myönnetty suojelua virheellisesti, koska tosiasioita on tulkittu väärin tai jätetty huomiotta.

⁽³⁶⁾ YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), [Procedural standards for refugee status determination under UNHCR's mandate](#), 26.8.2020.

Kansallisen käytännön ja sovellettavien oikeussäännösten mukaan kansainvälisen suojelun lopettamismenettelyihin voi sisältyä puhuttelu, jossa keskitytään seikkoihin, joiden perusteella suojelu voidaan lopettaa.

1.4 Henkilökohtaisen puhuttelun vaiheet

Tässä osassa keskitytään henkilökohtaisen puhuttelun tekemiseen (ks. kaavio 2), koska se on turvapaikkamenettelyn kulmakivi ja se puhuttelun tyyppi, jossa tulkkia todennäköisimmin käytetään. Monet näkökohdat ovat kuitenkin merkityksellisiä myös muuntyyppisissä puhutteluissa.

Kaavio 2. Henkilökohtaisen puhuttelun vaiheet

1.4.1 Valmistelut

Ennen henkilökohtaisen puhuttelun suorittamista puhuttelija tekee järjestelyjä kyseessä olevan tapauksen, menettelyn vaiheen ja puhuttelutilanteen mukaan.

Puhuttelija valmistautuu henkilökohtaiseen puhutteluun tutustumalla tapauksesta saatavilla oleviin tietoihin ja hakijan alkuperämaan tilanteeseen. Kansallisen käytännön ja käytettävissä olevien tietojen mukaan puhuttelija voi antaa tulkille ennen puhuttelua asiaankuuluvia tietoja tapauksesta, jotta tulkkaukseen voi valmistautua.

Puhutteluhuoneessa **istuminen järjestetään** mieluiten niin, että puhuttelijan ja hakijan välillä on yhteys. Heidän on pystyttävä näkemään toisensa jatkuvasti. Tulkkia voidaan pyytää istumaan yhtä kaukana hakijasta ja puhuttelijasta, yleensä kolmion muodossa ⁽³⁷⁾, jotta voidaan tuoda esiin, että tulkki on puolueeton (lisätietoja puolueettomuudesta on kohdassa [2.4 Puolueettomuus ja neutraalius](#)). Kaikki istuvat tavallisesti pöydän ympärillä. Tiloissa voi olla myös vettä ja nenäliinoja. Erityisiä menettelyllisiä takeita tarvitseville hakijoille, esimerkiksi kuulovammaisille, viittomakieltä käyttäville hakijoille tai lapsille, voidaan tehdä erilaisia järjestelyjä (lisätietoja näiden ryhmien tulkkauksesta on luvussa [4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus](#)).

Puhuttelija voi saattaa tulkin ja hakijan odotustiloista puhutteluhuoneeseen, jos se on kansallisen käytännön mukaista.

Yksityiskohtaista tietoa valmistautumisesta puhuttelun tulkkaukseen on kohdassa [3.2 Ennen puhuttelua](#).

⁽³⁷⁾ Ks. UNHCR Itävalta, [Handbook for Interpreters in Asylum Procedures](#), Wien, 2022, s. 29.

1.4.2 Puhuttelun aloittaminen

Henkilökohtaisen puhuttelun aluksi puhuttelijan tehtävänä on luoda luottamuksen ilmapiiri, jotta kaikki osallistujat tuntevat olonsa mukavaksi. Tämä voidaan tehdä monin tavoin, esimerkiksi aloittamalla neutraalilla aiheella, joka rentouttaa hakijaa.

Puhuttelija aloittaa puhuttelun **esittelemällä** itsensä. Hän voi myös esitellä sinut tulkkina tai pyytää sinua esittelemään itsesi. Turvallisuussyistä esittelyissä ei saa sanoa nimiä.

Puhuttelija tarkistaa, puhutteko sinä ja hakija samaa **kieltä** ja/tai murretta ja ymmärrätkö täysin toisianne.

Puhuttelija voi **kertoa** hakijalle, että

- puhuttelun tarkoituksena on kerätä yksityiskohtaista ja luotettavaa tietoa syistä, joiden vuoksi hän hakee suojelua
- henkilökohtaisessa puhuttelussa noudatetaan tiettyä rakennetta, ja siinä tarkistetaan henkilötiedot, alkuperämaa, matkareitti ja syyt, joiden vuoksi hakija lähti maastaan eikä halua palata
- kaikkia puhutteluun osallistuvia henkilöitä sitoo vaitiolovelvollisuus
- tulkki on puolueeton ja neutraali, eikä hän voi vaikuttaa tutkinnan tulokseen
- hänen pitäisi sanoa, jos hän ei ymmärrä kysymystä
- hänellä on oikeus pyytää taukoa
- hänen velvollisuutensa on tehdä yhteistyötä kertomalla kaikki asiaankuuluvat tiedot: hakemus voidaan hylätä, jos vääriä tietoja annetaan tarkoituksella.

Hakijalle ilmoitetaan tässä vaiheessa myös, miten puhuttelu **tallennetaan ja** miten siitä **raportoidaan**. Kansallisen käytännön mukaan puhuttelut voidaan äänittää tai videoida ja/tai dokumentoida kirjalliseen puhutteluraporttiin. Puhutteluraportti voi olla joko sanatarokka selostus tai tosiseikat sisältävä raportti, jossa on hakijan puhuttelussa antamat olennaiset tiedot.

Puhuttelija voi myös esittää kysymyksiä **hakijan terveydestä** selvittääkseen, onko hakija puhuttelukunnossa ja/tai tarvitseeko hän erityisiä menettelyllisiä takeita.

1.4.3 Puhuttelun suorittaminen

Tässä osassa kuvataan yleisimpiä henkilökohtaisissa puhuttelussa käytettäviä puhuttelutekniikoita. Muitakin tekniikoita voidaan käyttää, jos se on kansallisen käytännön mukaista. Lisäksi puhuttelijan suunnitelma kutakin henkilökohtaista puhuttelua varten voi vaihdella ja/tai muuttua puhuttelun aikana, koska jokaisella hakijalla on oma yksilöllinen historiansa ja kertomuksensa.

Puhuttelijan on kerättävä mahdollisimman paljon yksityiskohtaisia ja olennaisia tietoja **hakijan syistä hakea suojelua**. Siksi hän todennäköisesti esittää kysymyksiä hakijan mainitsemista merkityksellisistä menneisyyden tapahtumista ja kysyy esimerkiksi, mitä tapahtui, milloin ja missä mitään tapahtui, ketkä olivat tapahtumien uhreja ja osallistujia, mistä syistä mitään tapahtui ja onko tapahtumista toimitettu asiakirjoja tai todisteita.

Puhuttelijan on lisäksi tiedettävä, mitä hakija pelkää tapahtuvan, jos hän palaa kotimaahansa, miksi hän uskoo, että näin voisi tapahtua, ja ketä hän pelkää.

Puhuttelija voi myös esittää **kysymyksiä muista aiheista**. Niitä voivat olla esimerkiksi jatkokysymykset hakijan ominaisuuksista ja kysymykset siitä, miten hakijaan suhtauduttiin alkuperämaassaan, hakijan mahdollisuudesta saada suojelua alkuperämaassaan ja hakijan mahdollisuudesta päästä turvallisesti toiselle alueelle alkuperämaassaan ja asua siellä.

Puhuttelija esittelee yleensä käsiteltävän aiheen esimerkiksi sanomalla: ”Kysyn nyt muutaman kysymyksen matkastasi.” Hän esittää selkeitä ja yksinkertaisia kysymyksiä, joissa otetaan huomioon hakijan ikä sekä kulttuuri- ja koulutustausta. Hän esittää yhden kysymyksen kerrallaan. Useimmiten esitetään avoimia kysymyksiä, jotka alkavat sanoilla ”Miten ...?”, ”Kerro minulle (syy) ...”, ”Selitä minulle ...”, ”Kuvaile ...” jne. Suljettuja kysymyksiä esitetään vähemmän, yleensä sen varmistamiseksi, että puhuttelija on ymmärtänyt hakijan väitteet. Suljetut kysymykset edellyttävät yleensä lyhyttä vastausta, esimerkiksi päivämäärää tai paikkaa, tai pelkkää ”kyllä”- tai ”ei”-vastausta. Tietyissä puhuttelun osissa puhuttelija saattaa käsitellä joitakin aiheita lyhyesti selvittämättä niitä perusteellisemmin. Hän voi myös pyytää hakijaa selventämään tiettyjä lausuntojen seikkoja tai käyttämiään termejä ⁽³⁸⁾.

Puhuttelija seuraa koko puhuttelun ajan sekä hakijaa että tulkkia ja antaa heidän pitää **tauvoja** aina tarvittaessa (ks. kohdat [2.1 Ammattitaito ja luotettavuus](#) ja [3.3.4 Tulkkausstrategiat](#)).

Seuraavissa osissa esitetään tärkeimpiä seikkoja, joita puhuttelussa yleensä käsitellään.

a) Hakijan henkilöllisyyden vahvistaminen

Puhuttelun tämän osan tarkoituksena on vahvistaa hakijan henkilöllisyys ja rekisteröintitiedot. Puhuttelija voi esittää useita kysymyksiä hakijan alkuperämaasta, kotikaupungista tai kotiseudusta, koulunkäynnistä jne.

Joissakin tapauksissa, kuten henkilöllisyystodistusten puuttuessa, tämä vaihe voi viedä huomattavan paljon aikaa, koska tiettyjä asioita on ehkä tutkittava tai selvitettävä perusteellisesti.

b) Vapaa kerronta

Puhuttelun tässä osassa hakija kertoo syistään hakea kansainvälistä suojelua. Puhuttelija aloittaa puhuttelun tämän osan pyytämällä hakijaa selittämään yksityiskohtaisesti, miksi tämä hakee kansainvälistä suojelua. Puhuttelija ei todennäköisesti keskeytä hakijaa, jotta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa. Hakijaa voidaan kuitenkin pyytää käyttämään lyhyitä lauseita,

⁽³⁸⁾ Ks. EASO, [Practical Guide: Personal interview](#), 2014; UNHCR Itävalta, [Handbook for Interpreters in Asylum Procedures](#), Wien, 2022, s. 32.

jotta kaikki hänen kertomansa pystytään tulkkamaan (lisätietoa lyhyestä konsektiivitulkkauksesta on kohdassa [3.3.1 Konsektiivitulkkaus](#)). Jotkut hakijat puhuvat vaivatta vapaasti, kun taas toiset voivat arastella tai olla haluttomia tekemään niin. Puhuttelija mukauttaa puhuttelustrategiaansa sen mukaisesti. Puhuttelija voi myös muistuttaa luottamuksellisuuden periaatteesta ja korostaa sitä edistääkseen luottamuksen ilmapiiriä ja kannustaakseen hakijaa puhumaan avoimesti.

Puhuttelun tämän vaiheen aikana puhuttelija voi toistaa osia siitä, mitä hakija on sanonut. Tämän tarkoituksena on auttaa hakijaa palauttamaan muistoja mieleen. Joskus hänen on saatava hakija palaamaan takaisin aiheeseen, josta hän alun perin kysyi, tai hän saattaa haluta alkaa puhua uudesta aiheesta.

c) Selvitys

Puhuttelun tarkentavan osan aikana puhuttelija palaa vapaamuotoisen kertomuksen eri osiin selvittääkseen tarkemmin hakijan antamia tietoja syistä, joiden vuoksi hän hakee suojelua. Tässä osassa puhuttelija voi palata mihin tahansa vapaassa kerronnassa mainittuun aiheeseen tai pyytää vahvistusta joistakin hakijan keskeisistä lausunnoista. Yleensä puhuttelija esittelee kunkin aiheen ennen yksityiskohtaisten kysymysten esittämistä.

d) Epäjohdonmukaisuuksien selventäminen

Jotta hakijan hakemus olisi mahdollisimman täydellinen, puhuttelijan on annettava hakijalle mahdollisuus selventää mahdolliset epä johdonmukaisuudet tai ristiriitaisuudet, jotka voivat muuten vaikuttaa kielteisesti päätökseen.

Selvennykset voivat liittyä hakijan lausuntoihin tai muista lähteistä saatuihin tietoihin.

1.4.4 Puhuttelun päättäminen

Päätösvaiheessa puhuttelija kysyy, onko hakijalla jotakin lisättävää tai kysyttävää. Puhuttelija voi myös tarkastaa, oliko hakijalla ongelmia ymmärtämisessä.

Kansallisten määräysten ja käytäntöjen mukaisesti myös muille osallistujille, kuten hakijan oikeudelliselle neuvonantajalle tai huoltajalle, voidaan antaa mahdollisuus lisätä lausuntoja tai esittää kysymyksiä.

Sen mukaan, mikä on kansallinen käytäntö, ja jos puhuttelussa on laadittu **kirjallinen raportti**, tulkkia voidaan pyytää tekemään raportista prima vista -tulkkauksen eli lukemaan se suoraan hakijan kielellä, jotta hakijalla on mahdollisuus korjata ja selventää mahdollisia virheitä ja väärintulkintoja ⁽³⁹⁾ (tulkin roolista prima vista -käännöksessä on lisätietoa kohdassa [3.3.2 Prima vista -käännös](#)).

Kansallisen käytännön sekä puhuttelun tyyppin ja menettelyn vaiheen mukaan tulkin on ehkä **allekirjoitettava menettelyasiakirjat**, kuten kirjallinen raportti. Maissa, joissa tulkin on ilmoitettava nimensä ja/tai annettava luettavissa oleva allekirjoitus, voidaan soveltaa

⁽³⁹⁾ Uudelleenlaaditun turvapaikkamenettelydirektiivin 17 artiklan 3 kohta.

menettelyä, jonka tarkoituksena on olla paljastamatta tulkin nimeä, jos tämän turvallisuus voisi vaarantua.

Puhuttelija voi tämän jälkeen kertoa hakijalle **menettelyn seuraavista vaiheista**, kuten siitä, miten päätös annetaan tiedoksi, myönteisen päätöksen seurauksista, hakijan oikeudesta hakea muutosta ja maksuttomasta oikeusavusta, jos päätös on kielteinen, siitä, miten hakija voi toimittaa lisänäyttöä, sekä hakijan oikeuksista, etuuksista ja velvollisuuksista päätöstä odotettaessa.

Puhuttelija voi saattaa tulkin ja hakijan puhutteluhuoneesta odotustilaan tai uloskäynnille, jos se on kansallisen käytännön mukaista. Puhuttelija voi keskustella tulkin kanssa siitä, miten tulkkauksen sujui.

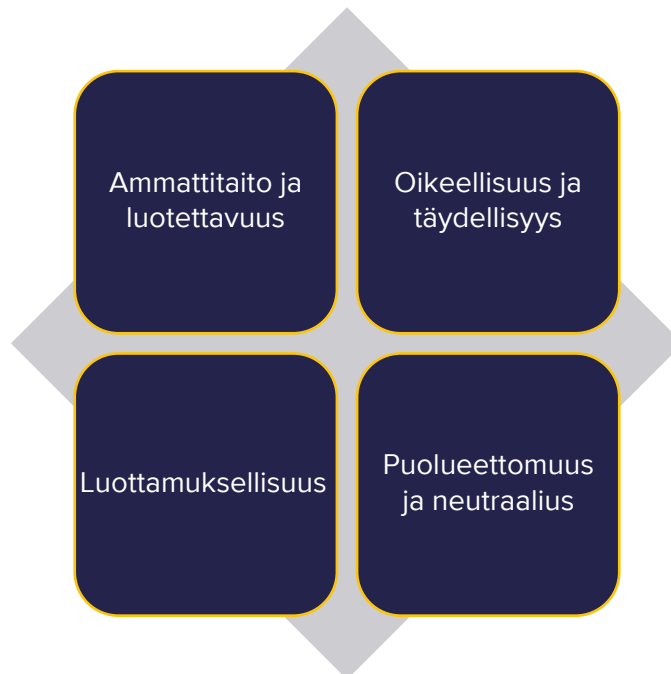

2. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet

Turvapaikkamenettelyssä tulkkina työskennellessä voi työuran eri vaiheissa ilmetä erilaisia tilanteita, joissa on osattava toimia. Useimmilla kansallisilla turvapaikkaviranomaisilla on tulkkeja koskevat ammatilliset eettiset toimintaperiaatteet tai käytännesäännöt, jotka on todennäköisesti allekirjoitettava ennen toimeksiannon vastaanottamista. Niissä esitetään keskeiset periaatteet, joita tulkkien odotetaan noudattavan tehtävissään puhutteluhuoneessa ja sen ulkopuolella. Kaikkia kaaviossa 3 mainittuja periaatteita pidetään olennaisen tärkeinä. Jos jotakin niistä ei noudateta, sillä voi olla vakavia seurauksia turvapaikkamenettelyssä.

Kaavio 3. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet

Tässä luvussa perehdytään tulkilta turvapaikkamenettelyssä edellytettyihin periaatteisiin ja annetaan ohjeita siitä, miten tulkkina voi toimia parhaiten. Siinä esitellään

- keskeiset periaatteet, jotka ohjaavat tulkin työtä: ammattitaito ja luotettavuus, oikeellisuus ja täydellisyys, luottamuksellisuus sekä puolueettomuus ja neutraalius
- haastavia tilanteita, joita saattaa tulla eteen toimeksiannoissa, ja annetaan ohjeita tällaisissa tilanteissa toimimiseen.

2.1 Ammattitaito ja luotettavuus

Ammattitaito liittyy työtehtävien suorittamistapaan. Ammattitaitoinen toiminta ilmenee asenteessa ja käytöksessä.

Ammattimaisen asenteen vaaliminen edellyttää asianomaisten ihmisten kunnioittamista työtehtäviä suoritettaessa. Se tarkoittaa myös yksityis- ja työelämän erottamista ja pysymistä ammatillisesti erillään tulkattavasta aiheesta.

Lisäksi ammattitaitoinen toiminta ilmenee näkyvimmin käytöksessä. Ammattitaitoisen tulkin tunnusmerkkejä ovat täsmällisyys ja järjestelmällisyys, jotka voi osoittaa saapumalla ajoissa toimeksiantopaikalle tai ilmoittamalla viranomaiselle ajoissa viivästyksistä tai peruutuksista. Ammattitaito olisi osoitettava myös tunteiden hallinnalla sekä maltillisella ja neutraalilla käyttäytymisellä (välttämällä esimerkiksi kärsimättömyyden osoittamista tai ilmaisuja, joiden voidaan tulkita ilmaisevan mielipiteitä, asenteita tai uskomuksia jne.). Jatkuva muistiinpanojen tekeminen on tärkeää, jotta tulkkaus olisi tarkkaa ja täydellistä. Puhutteluun on saavuttava fyysisesti ja psyykkisesti hyvässä kunnossa ja hakijaan on suhtauduttava avoimin mielin ja neutraalisti. Ammattitaitoinen tulkki tuntee myös rajansa. Tulkin on tiedostettava oma roolinsa sekä tietojensa ja taitojensa rajat. Huolehdi siitä, että teet työsi mahdollisimman hyvin: pyydä taukoa tai kieltäydy toimeksiannosta, jos et jostain syystä pysty suoriutumaan työstäsi asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Luotettavuus tarkoittaa kunnioituksen osoittamista kaikkia osallistujia kohtaan ja asianmukaista, arvokasta ja kunnioittavaa käyttäytymistä. Tulkkille luotettavuus tarkoittaa työn edellyttämien eettisten toimintaperiaatteiden noudattamista.

Erittäin tärkeää on erityisesti se, ettet koskaan käytä asemaasi hyväksi ottamalla rahaa, palveluksia tai etuja vastineeksi siitä, että annat apua puhuttelussa tai turvapaikkamenettelyn muissa osissa. Tällaisesta hakijalta tulevasta tarjouksesta on ilmoitettava turvapaikkaviranomaiselle tai lähimmälle esihenkilölle.

Tulkki voi uransa aikana joutua kohtaamaan muiden turvapaikkamenettelyyn osallistuvien tahojen, kuten muiden tulkkien, puhuttelijoiden, turvapaikkaviranomaisen muun henkilökunnan tai hakijan oikeudellisen neuvonantajan tekemiä käytännesääntöjen rikkomuksia. Sinun olisi tunnettava tavat, joilla voit ilmoittaa käytännesääntöjen oletetuista rikkomuksista. Tulkkaustehtävän sinulle antanut viranomainen opastaa menettelyissä, joilla tällaisista rikkomuksista ilmoitetaan.

Tosielämän haaste: tulkkauksekelpoisuus

Menossa on päivän kolmas puhuttelu. Olet väsynyt ja menettämäisilläsi tarkkaavaisuutesi ja kärsivällisyytesi. Puhuttelua on kestänyt jo yli tunnin, ja tuntuu, ettei se lopu koskaan.

Mitä pitäisi tehdä?

Tällaisessa tilanteessa kannattaa harkita tauon pyytämistä, jotta voit kerätä voimia ennen tulkkauksen jatkamista. Pyydä aina taukoa, jos pelkää, että menetät malttisi tai että tulkkauksen laatu saattaa heikentyä, koska puhuttelu kestää odotettua pidempään.

Tosielämän haaste: kritiikin käsittely

Puhuttelun aikana hakija arvostelee sinua tai tulkkaustasi.

Mitä pitäisi tehdä?

Sinun on pysyttävä rauhallisena ja tulkattava kaikki, mitä hakija sanoo, myös huomautukset ja mahdolliset solvaukset. Puhuttelija vastaa tilanteen hallinnasta. Jos puhuttelija katsoo, että luottamuksen puute voi haitata puhuttelua, hän voi pyytää sinua siirtymään sivuun. Tämä arviointi ei perustu suoritukseesi, mutta se voi olla tarpeen puhuttelun sujuvuuden varmistamiseksi.

Tosielämän haaste: lahjojen vastaanottaminen

Hakija huomaa, että kuulutte samaan uskontokuntaan, ja tarjoaa sinulle makeisen, koska tänään on uskonnollinen juhla.

Mitä pitäisi tehdä?

Luotettavuus edellyttää, ettet ota vastaan mitään lahjoja tai etuja, edes pieniä tai symbolisia, kuten makeisia. Tällaisessa tapauksessa voit kiittää hakijaa ja sanoa ystävällisesti, että et voi hyväksyä sitä. Voit jättää makeisen pöydälle.

2.2 Oikeellisuus ja täydellisyys

Oikeudenmukaisen päätöksen tekeminen kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta ja sen varmistaminen, että hakija voi käyttää oikeuksiaan, ovat hyvin riippuvaisia tulkkauksen oikeellisuudesta. Puhuttelijoiden on ymmärrettävä tarkalleen, mitä hakija sanoo, ja hakijan on ymmärrettävä kaikki, mitä puhuttelija kertoo ja kysyy. Hakijan puhutteluissa antamat tiedot kuuluvat keskeisiin seikkoihin, joiden perusteella turvapaikkaviranomainen arvioi hakijan lausuntojen uskottavuutta. Tällä arvioinnilla on suuri vaikutus tutkimuksen jatkamiseen ja viime kädessä hakemusta koskevaan päätökseen. Siksi on erittäin tärkeää, että tulkki pitää puhuttelijan kysymykset ja hakijan lausunnot mahdollisimman lähellä alkuperäistä sanamuotoa ja että **alkuperäinen viesti käy niistä täydellisesti ilmi ilman mitään lisäyksiä tai poisjättämiä**. Joskus muutos pelkässä sanassa tai päivämäärässä voi vaikuttaa hakijan tapaukseen. Merkityksellisiä tekijöitä ovat asioiden järjestys, yksityiskohtaisuus ja tapa, jolla niitä sanotaan. Oikean ja täydellisen tulkkauksen varmistaminen voi olla vaikeaa, mikä johtuu toimeksiannon monimutkaisuudesta mutta myös kulttuurienvälisen viestinnän luonteesta (ks. kohta [3.1.2 Kulttuurienvälinen viestintä](#)). Puhuttelija kannattaa pitää ajan tasalla kaikista tulkkauksessa kohdatuista esteistä (ks. kohta [3.3.4 Tulkkausstrategiat](#)).

Tosielämän haaste: lisäysten välttäminen

Puhuttelija kysyy hakijalta: ”Millä kulkuvälineellä tulitte tänne tänään?” Tulkkaat tämän mutta huomaat, että hakija ei ymmärrä kysymystä. Saatko lisätä ”bussilla, taksilla tai junalla”?

Mitä pitäisi tehdä?

Lisäysten tekeminen omasta aloitteesta ei ole hyvä käytäntö. Tässä tapauksessa puhuttelijan on puututtava asiaan ja esitettävä lisäkysymyksiä tai selitettävä asiaa hakijalle.

Tosielämän haaste: kuvakielen tulkitseminen

Hakija käyttää kuvailevaa ilmaisua, kuten vakiintunutta ilmaisua tai sananlaskua, joka on yleinen hänen kielessään mutta jolla ei ole välitöntä vastinetta kielellä, jolle tulkkaat.

Mitä pitäisi tehdä?

Oikea tulkkaus ei tarkoita kirjaimellista tulkkausta. Tavoitteena on välittää viesti mahdollisimman tarkasti eikä tulkata sanatarkasti. Selitä puhuttelijalle, että tulkkaat kuvaannollista ilmaisua, ja kuvaile viestiä tekemällä siihen lisäyksiä ja muotoilemalla sen uudelleen. Tällaisissa tapauksissa lisäykset ja muutokset ovat tarpeen oikeaan tulkkaukseen.

Tosielämän haaste: toistojen tulkkaminen

Hakija toistaa puhuttelun aikana samat tiedot useita kertoja.

Mitä pitäisi tehdä?

Sinun on tulkattava kaikki, mitä hakija sanoo, myös toistot. Hakijan lausunnoista ei saa jättää mitään pois eikä niitä saa esittää tiivistettynä. Sinä et myöskään ole vastuussa siitä, mitä sanotaan.

Tosielämän haaste: poisjättämisten välttäminen

Hakija mainitsee puhuttelussa jonkin yksityiskohdan mutta pyytää sinua olemaan tulkkamatta sitä.

Mitä pitäisi tehdä?

Sinun on tulkattava hakijan lausunnot kokonaan, myös se, että sinua pyydettiin olemaan tulkkamatta. Puhuttelija päättää tämän jälkeen, miten hän suhtautuu kyseiseen tietoon, ja hän voi halutessaan kysyä hakijalta syitä siihen, miksi tämä ei halunnut, että kyseinen tieto tulkataan.

2.3 Luottamuksellisuus

Luottamuksellisuus on koko turvapaikkamenettelyn olennainen osa ja tulkkauksen keskeinen periaate. Jos turvapaikkamenettelyssä ei voida taata luottamuksellisuutta, hakijoiden ei voida odottaa kertovan avoimesti ja yksityiskohtaisesti uhista, joita heillä on alkuperämaassaan tai nykyisessä tilanteessaan. Luottamuksellisuuden puute voi aiheuttaa vaaraa hakijalle ja hänen perheelleen tai ystävilleen, myös niille, jotka ovat jääneet kotimaahan. Koko tutkimusprosessi vaarantuu, jos luottamuksellisuutta ei noudateta täydellisesti.

Tulkin on käsiteltävä luottamuksellisesti kaikkia työssä saataville tulevia tietoja. Tämä tarkoittaa, että **hakijaan tai puhuttelun sisältöön liittyvistä tiedoista ei saa keskustella puhuttelun ulkopuolella**. Niistä ei saa keskustella ulkopuolisten osapuolten, kollegoiden tai edes hakijan, tämän perheenjäsenten taikka hänen oikeudellisen neuvonantajansa tai holhoojansa kanssa. Sosiaalisessa mediassa ei saa julkaista eikä lehdistölle antaa lausuntoja tiedoista, jotka tulevat tietoon työtä tehdessä. On huomattava, että tietosuojasyyistä tulkki ei saa tapauksen aineistoja tai tietokantoja käyttöönsä ennen puhuttelua, puhuttelun aikana tai sen jälkeen. Velvollisuus kunnioittaa menettelyn luottamuksellisuutta jatkuu sopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeenkin. Tämä tarkoittaa, että tietoja on käsiteltävä luottamuksellisina silloinkin, kun et enää työskentele tulkkina.

Sinun on myös ryhdyttävä varotoimiin oman yksityisyytesi suojaamiseksi. Omien etujesi ja turvapaikkamenettelyn edun vuoksi on tärkeää suojata myös omat henkilötiedot. Älä kerro hakijoille omasta aloitteestasi tai hakijoiden pyynnöstä mitään henkilötietoja, jotka koskevat syntyperäsi tai taustojasi, perhettäsi, yksityiselämäsi tai asuinpaikkakuntaasi. Pidä sosiaalisen median tilit ja toiminnot yksityisinä.

Tosielämän haaste: tietojen jakaminen hakijan perheen kanssa

Puhuttelujen välisellä tauolla luoksesi tulee sen hakijan aviomies, jota tulkkasit edellisenä päivänä. Hän sanoo vaimonsa olevan stressaantunut ja huolissaan eilisestä puhuttelusta ja kysyy sinulta, miten puhuttelu meni.

Mitä pitäisi tehdä?

Voit selittää hänelle, että ymmärrät hänen vaimonsa huolen mutta että et saa kertoa kenellekään mitään tietoja puhutteluista, joita tulkkaat.

Tosielämän haaste: tietojen jakaminen kollegoiden kanssa

Tauon aikana toinen tulkki kysyy sinulta puhuttelustasi: ”Eikö tämä hakija ole viime viikon hakijan sisko?” Et tiedä, mitä vastata.

Mitä pitäisi tehdä?

Tulkkauksen aikana saatuja tietoja on käsiteltävä luottamuksellisina. Tämä tarkoittaa, että et voi jakaa tällaisia tietoja kollegasi kanssa, vaikka työskentelisitte samalle viranomaiselle. Tässä tapauksessa sinun on kieltäydyttävä vastaamasta kollegallesi ja sanottava, että nämä tiedot ovat luottamuksellisia etkä voi jakaa niitä.

2.4 Puolueettomuus ja neutraalius

Puolueettomana ja neutraalina pysyminen edellyttää, että **et ota kantaa etkä ilmaise henkilökohtaisia mielipiteitäsi**, et esitä ehdotuksia tai anna neuvoja ennen tulkkausta, tulkkauksen aikana tai sen jälkeen. Saatat tuntea myötätuntoa hakijaa kohtaan tämän vaikeuksien tai tämän kannattaman asian vuoksi tai voi päinvastoin olla niin, ettet pysty samastumaan hänen asemaansa tai tilanteeseensa. Sinun on kaikissa tilanteissa suhtauduttava neutraalisti siihen, mitä sanotaan, etkä saa antaa ennakkosasenteiden vaikuttaa tulkkaukseen.

Ennakkosenteilla tarkoitetaan tiettyyn ryhmään kohdistuvaa suosimista tai ennakkoluuloa, joka perustuu tiettyihin ajatuksiin ja uskomuksiin. Saatat esimerkiksi ajatella, että joissakin kulttuureissa ollaan täsmällisempiä kuin toisissa. Samoin saatat ajatella, että joissakin kulttuureissa ei olla niin ahkeria kuin toisissa. Ennakkosenteet voivat vaikuttaa toimiisi, vaikka et olisikaan tietoinen niistä.

Tulkin on oltava puolueeton, ja myös muiden on aina pystyttävä pitämään häntä puolueettomana sekä asenteeltaan että käytökseltään. Et saa antaa oman alkuperäsi, taustasi, mielipiteidesi tai uskomustesi vaikuttaa tulkkaukseen.

Jos olet sitä mieltä, että hakija ei enää pidä sinua neutraalina, tai jos sinusta tuntuu, että olet tunnetasolla liian läheisesti sidoksissa tiettyyn aiheeseen, jotta voisit toimia puolueettomasti, sinun on ilmoitettava siitä puhuttelijalle. Tämä pätee myös silloin, jos huomaat, että sinulla on ollut aiempia yhteyksiä tai suhteita hakijaan tai muihin puhuttelussa läsnä oleviin henkilöihin. Tällaisissa tapauksissa tehtävä annetaan toiselle tulkille.

Tilannetta, jossa yhteytesi hakijaan voi vaikuttaa työhösi, sanotaan **eturistiriidaksi**. Mikä tahansa todellinen tai oletettu puolueellisuus tai eturistiriita voi aiheuttaa luottamuksen puutetta hakijan ja turvapaikkaviranomaisten välillä ja vaikuttaa kielteisesti turvapaikkamenettelyyn. Sinun on ilmoitettava mahdollisista eturistiriidoista ja oltava ottamatta toimeksiantoa vastaan, jos havaitset tällaisia ristiriitoja.

Koska puhutte samaa kieltä, hakija saattaa pitää sinua henkilönä, joka auttaa häntä vastaamaan kysymyksiin tai auttaa häntä saamaan myönteisen päätöksen. Toisaalta hakijalla voi olla myös vihamielisiä tunteita sinua kohtaan. Taustasi vuoksi hän saattaa yhdistää sinut häntä vainoavaan toimijaan. Käyttäytymisestäsi on käytävä ilmi, että tehtävänäsi on vain varmistaa, että hän pystyy kommunikoimaan turvapaikkaviranomaisen kanssa.

Tosielämän haaste: eturistiriidat

Puhuttelun aikana huomaat, että hakija on kotoisin kotikylästäsi ja tunnet hänen perheensä hyvin.

Mitä pitäisi tehdä?

Pyydä taukoa ja selitä puhuttelijalle, että sinun on kerrottava hänelle jotakin. Kerro puhuttelijalle, mikä on tarkka yhteytesi hakijan perheeseen, koska tämä voi aiheuttaa todellisen tai oletetun eturistiriidan. Puhuttelija neuvoo, miten edetään. Jos kuitenkin koet, että neutraaliuttasi ja puolueettomuuttasi ei voida taata, sinun on vetäydyttävä toimeksiannosta.

Tosielämän haaste: mielipiteesi kysyminen

Puhuttelun jälkeen puhuttelija kysyy sinulta, ovatko hakijan antamat tiedot hänen alkuperämaastaan oikeat tai ovatko hakijan lausunnot mielestäsi uskottavia.

Mitä pitäisi tehdä?

Muistuta puhuttelijaa siitä, ettet voi antaa neuvoja tai esittää mielipiteitä, koska ainoa tehtäväsi tulkkina on tulkata.

Tosielämän haaste: pysyminen omassa roolissa

Tulkkaat hakijaa, joka ei mielestäsi puhu totta. Puhuttelija ei kuitenkaan näytä tajuavan sitä.

Mitä pitäisi tehdä?

Tulkkina et arvioi kerrottujen tietojen totuudenmukaisuutta tai uskottavuutta. Olet puolueeton, etkä ilmaise henkilökohtaisia mielipiteitä, arvotuksia tai ennakkokäsityksiä.

Tosielämän haaste: neutraaliutesi korostaminen hakijalle

Puhuttelun tauolla hakija yrittää keskustella kanssasi yhteisestä etnisestä alkuperästäsi ja siihen liittyvistä ongelmista alkuperämaassanne.

Mitä pitäisi tehdä?

Muistuta hakijaa siitä, että sinun tehtävänäsi on vain tulkkaus, että tällaista keskustelua ei saa käydä ja että et saa paljastaa tietoja itsestäsi. Kerro puhuttelijalle, mitä tapahtui. Aina kun mahdollista, ole taukojen aikana eri tilassa kuin hakijat, jotta et joudu tekemisiin heidän kanssaan.

3. Tulkkaus turvapaikkapuhutteluissa

Ammattitulkkina toimiminen turvapaikkamenettelyssä edellyttää valmistautumista, erityistä tietämystä sekä teknisiä ja sosiaalisia taitoja. Turvapaikkamenettelyn puhuttelussa tulkin päätavoitteena on varmistaa, että kaikki osallistujat ymmärtävät kaiken, mitä sanotaan. On pidettävä mielessä, että hakijalla on oikeus oikeudenmukaiseen ja puolueettomaan turvapaikkamenettelyyn. Tämä riippuu osittain tulkkauksen laadusta. Useimmissa tapauksissa hakijoilla on vain yksi mahdollisuus osallistua henkilökohtaiseen puhutteluun, jossa he voivat perustella hakemuksensa määrittävälle viranomaiselle. Tämän vuoksi tulkin tehtävä on erittäin tärkeä. Mahdollisilla puutteilla voi olla vakavia seurauksia hakijalle.

Tässä luvussa on ohjeita siihen, miten henkilökohtaiseen puhutteluun voi valmistautua ja miten puhuttelun aikana tulkataan. Toisin sanoen tässä luvussa

- esitellään joitakin keskeisiä näkökohtia, jotka koskevat vallan epätasapainoa puhutteluissa, kulttuurienväliseen viestintään liittyviä erityispiirteitä ja haasteita sekä annetaan ohjeita siihen, miten toimeksiannoissa tarvittavaan terminologiaan voi perehtyä
- selitetään tulkkausmenetelmiä ja -tekniikoita, erityisesti konsekutiivitulkkausta, vuoronvaihtoa, muistiinpanojen tekemistä ja prima vista -kääntämistä
- annetaan ohjeita tulkkaamista koskevista teknisistä näkökohdista henkilökohtaisissa ja etäyhteydellä tehtävissä puhutteluissa
- esitetään haastavia tilanteita, joita saattaa tulla eteen toimeksiannoissa, ja annetaan ohjeita tällaisissa tilanteissa toimimiseen.

3.1 Viestintä ja kieli

3.1.1 Vallan epätasapaino

Turvapaikkaviranomaisella on valta tehdä päätös hakijan tekemästä kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta. Puhuttelija, sinä tulkkina ja mahdollinen tukihenkilö osallistuvat turvapaikkamenettelyyn työtään tekevinä ammattilaisina. Hakija kuitenkin osallistuu siihen erittäin henkilökohtaisessa ominaisuudessa ja puhuu henkilökohtaisista kokemuksistaan, uskomuksistaan ja vakaumuksistaan puhuttelussa, jonka lopputulos vaikuttaa merkittävästi hänen tulevaisuuteensa.

Turvapaikka-asioissa vallitsee siis **vallan epätasapaino**.

- **Puhuttelijalla** on, tai hakija katsoo, että tällä on, valta päättää hakemuksen lopputuloksesta tai että tällä on ainakin suuri vaikutusvalta lopputulokseen. Puhuttelija johtaa puhuttelua, päättää, milloin puhuttelu aloitetaan ja lopetetaan, ja ohjaa puhuttelun kulkua päättämällä, mitä kysymyksiä esitetään ja mistä aiheista keskustellaan.

- Hakija voi pitää **tulkkia** turvapaikkaviranomaiseen kuuluvana. Koska olet huoneessa ainoa henkilö, jonka kanssa ei ole kielimuuria, sinua voidaan pitää henkilönä, jolla on valta salata, vääristellä tai lisätä tietoa.
- **Hakijalla** puolestaan ei ole (tai hän ajattelee, että hänellä ei ole) puhuttelussa lainkaan tai vain vähän valtaa, vaikka hänen kohtalonsa riippuu puhuttelun tuloksesta. Hakija on suurelta osin riippuvainen puhuttelijasta puhuttelun hallinnassa ja tulkista viestien välittämisessä.

Sinun on tulkkina oltava tietoinen tästä **(koetusta) vallan epätasapainosta**. Et saa myöskään vahvistaa sitä käytökselläsi. Tätä vallan epätasapainoa ei voi välttää, mutta sinä ja muut osapuolet voitte lieventää sitä. Sen tiedostaminen auttaa ymmärtämään puhuttelutilannetta hakijan näkökulmasta. Kaikki tässä oppaassa, erityisesti tämän luvun seuraavissa osissa ja luvussa [4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus](#), annettavat ohjeet perustuvat näihin näkökohtiin. Asianmukaisesti toimiminen minimoi riskin siitä, että vallan epätasapaino vaikuttaisi kielteisesti hakijan turvapaikkatapaukseen.

3.1.2 Kulttuurienvälinen viestintä

Jos tulkkausta ei tehdä asianmukaisesti, se aiheuttaa **riskin välitettävän viestin vääristymisestä**. Tämä riski kasvaa, kun turvapaikkapuhutteluun osallistujilla on erilaiset taustat.

Viestintään voivat vaikuttaa monet tekijät. Niitä ovat muun muassa henkilön sukupuoli, koulutus, kulttuurinen, sosiaalinen, uskonnollinen, poliittinen ja etninen tausta sekä erilaiset muut seikat, jotka liittyvät henkilön kasvu- ja elinympäristöön. Nämä tekijät vaikuttavat tapaan, jolla ihmiset välittävät ja ymmärtävät **sanallisia ja sanattomia viestejä**, usein tiedostamattomalla tasolla. Henkilö voi esimerkiksi olla viestinnässään toisia suorasanaisempi, ja käytetyn kielen muodollisuus voi vaihdella sen mukaan, mikä henkilön tausta on. Samoin sanaton viestintä voi vaihdella huomattavasti eri taustoista tulevien puhujien välillä, ja se voidaan helposti ymmärtää väärin. Turvapaikkamenettelyssä puhuttelija ja hakija tulevat todennäköisesti erilaisista taustoista ja ympäristöistä. Myös oma taustasi eroaa ainakin jossakin määrin muiden osallistujien taustoista. Kaikki nämä tekijät voivat aiheuttaa esteitä viestinnälle ja saada aikaan väärinkäsityksiä.

Tulkkauksessa on otettava huomioon kaikki tekijät ja varmistettava, että sanojen lisäksi tulkataan myös viestin koko merkitys, joka juontuu tilanteesta ja henkilön taustasta. Tämän oppaan lukujen [3. Tulkkaus turvapaikkapuhutteluissa](#) ja [4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus](#) myöhemmissä osissa kuvataan tekniikoita, jotka auttavat tekemään tämän mahdollisimman hyvin. Puhuttelijalle on tärkeää ilmoittaa, jos huomaat, että kulttuurienvälisen viestinnän haasteet vaikuttavat puhutteluun. Tämä vahvistaa puhuttelijan luottamusta työhösi ja antaa kaikille osallistujille mahdollisuuden minimoida turvapaikkamenettelyn kielteisten seurausten riskit. Puhuttelijan tehtävänä on sitten päättää, miten antamiesi tietojen perusteella toimitaan.

Tosielämän haaste: kulttuurienvälinen viestintä

Hakija viittaa puhuttelussa ”veljeensä” kertoessaan jostakin elämänsä tapahtumasta. Tiedät, että hakijan kotimaassa termiä ”veli” voidaan käyttää sisaruksesta ja laajemmassa merkityksessä läheisestä ystävästä.

Mitä pitäisi tehdä?

Tulkaat sen, mitä hakija on sanonut, käyttäen tarkkaa sanamuotoa, ja kun olet lopettanut, ilmoitat puhuttelijalle, että haluat tehdä huomautuksen hakijan käyttämästä termistä. Selität sitten puhuttelijalle kaksi merkitystä, joita sanalla ”veli” voi hakijan tilanteessa olla.

3.1.3 Terminologia

Ammattitulkkina toimiminen turvapaikkamenettelyssä edellyttää, että **pidät** tulkkauksittosi **ajan tasalla** ja kehität niitä, muun muassa sekä **lähde-** että **kohdekielen** perusteellista tuntemusta (lähde- ja kohdekielen määritelmät ovat kohdassa [3.3.1 Konsekutiivitulkkaus](#)).

Sinun on myös tunnettava turvapaikka-asioiden kannalta merkityksellinen **terminologia** sekä niiden hakijoiden ja tapausten alkuperämaiden tilanne, joita sinua saatetaan pyytää tulkkamaan. Tätä varten kannattaa tutustua säännöllisesti ja tarpeen mukaan maaraporttien ⁽⁴⁰⁾ ja uutisartikkelien kaltaisiin lähteisiin, jotta hakijoiden alkuperämaiden poliittisia, maantieteellisiä ja kulttuurisia näkökohtia koskeva terminologia tulee entistä tutummaksi ⁽⁴¹⁾. Tässä voi keskittyä keskeiseen terminologiaan, joka liittyy puhutteluissa todennäköisesti käsiteltäviin seikkoihin, kuten maan hallinnolliseen jakoon, tärkeimpiin kaupunkeihin ja alueisiin, lainvalvontaviranomaisten nimiin, yleisesti käytettyihin lyhenteisiin, poliittiseen järjestelmään, poliittisten puolueiden nimiin ja lyhenteisiin, merkittäviin poliittisiin tai uskonnollisiin hahmoihin, etnisten ryhmien ja heimojen nimiin sekä kulttuurikäytäntöihin.

Kannattaa käyttää **sanastoja**, jotka auttavat teknisen tai erityisen terminologian kääntämisessä. Viranomaisilta voi joissakin maissa saada sanastoja. Voit myös laatia omia sanastoja merkitsemällä muistiin puhuttelussa esiin tulleet sanat ja niiden käännökset ja järjestämällä ne aihepiireittäin. Laadi sanastoja, jotka ovat merkityksellisiä erityyppisten turvapaikkahakemusten kannalta. Niitä voivat olla sotilasarvoja, uskuntoon liittyviä termejä sekä seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun ja sukupuoliominaisuuksiin liittyvää terminologiaa koskevat sanastot. Käy sanastot läpi ennen toimeksiantoa.

Yleisenä sääntönä on, että sinun on toimeksiantoa vastaanottaessasi **tunnettava omat taitosi** ja rajasi. Kaikki puhuttelut ovat erilaisia, ja jotkin niistä voivat edellyttää erityisosaamista. Jos sinulle annetaan etukäteen tietoa tapauksesta, jossa sinun on määrä tulkata (puhuttelija esimerkiksi tekee lyhyen katsauksen), voit arvioida, mitä erityisosaamista mahdollisesti tarvitaan (jos sinulle esimerkiksi kerrotaan, että tulkaat lapselle, tiedät, että sinun on osattava

⁽⁴⁰⁾ Turvapaikka-alan ammattilaiset viittaavat usein alkuperämaatietoihin. Alkuperämaatiedoista on julkisesti saatavilla olevia tietokantoja ja portaaleja, kuten [EUAA:n alkuperämaatietoportaalii](#) ja [Refworld](#).

⁽⁴¹⁾ Kannattaa myös tutustua [EUAA:n turvapaikka- ja vastaanottoalan terminologiatietokantaan](#) ja ladata se.

tulkata lapsille). Ota vastaan vain sellaisia tehtäviä, joissa pystyt takaamaan vaaditun laadun, ja muista, että kieltäytyminen sellaisesta toimeksiannosta, jossa et pysty takaamaan laadukasta tulkkausta, on osoitus ammattitaidosta.

3.2 Ennen puhuttelua

Toimeksiantoihin on valmistauduttava hyvin.

Ulkonäkösi on niin sanotusti käyntikorttisi, kun astut sisään puhutteluhuoneeseen. Pukeudu ammattimaisesti ja asianmukaisesti. Ammattimaiseksi ja asianmukaiseksi katsottu voi vaihdella sen mukaan, missä työskennellään. Tavallisesti asianmukaisena pidetään kuitenkin business casual -tyyliä eli siistiä toimistopukeutumista. Koskaan ei pitäisi käyttää vaatteita, jotka muistuttavat lainvalvontaviranomaisten tai armeijan virka-asuja tai joissa viitataan lainvalvontaan, armeijaan tai tiettyyn poliittiseen ideologiaan. Uskonnollisten symbolien osalta eri maissa on erilaisia käytäntöjä. On kuitenkin muistettava, että vaatteilla ja symboleilla voi olla vaikutusta hakijaan. Jos tulkin tunnus annetaan, sitä on pidettävä näkyvillä.

Ennen puhuttelua sinulle saatetaan antaa **lyhyt katsaus** tapauksen tärkeimmistä näkökohdista, kuten hakijan pakenemissyystä ja mahdollisista haavoittuvuuksista. Saavu puhutteluun riittävän ajoissa, jotta sinulla on aikaa katsaukseen, ja varmista saamiesi tietojen perusteella, että olet teknisesti ja henkisesti valmistautunut puhutteluun. Voit esimerkiksi käydä läpi puhuttelussa mahdollisesti esiin tulevia teknisiä termejä tai valmistautua henkisesti erityisen pitkään puhutteluun tai arkaluonteisiin tai traumaattisiin aiheisiin (ks. luku [5. Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen](#)).

Ammattitaitoa osoittaa se, että tuot puhutteluun **kaikki aineistot** ja välineet, joita sujuva tulkkaaminen voi edellyttää. Niitä voivat olla kynä ja paperi tai tabletti, sanastot tai sanakirjat, jos käännettävänä on harvinainen tai tekninen sana tai sana, jota et tunne, ja tarvittaessa digitaaliset kalenterimuuntajat ja translitterointitaulukot tai ohjeet. Tarkista aina, että sinulla on lupa ottaa nämä välineet ja laitteet mukaan puhutteluhuoneeseen ja käyttää niitä tulkkauksen aikana. Jos et saa ottaa mukaan sähköisiä laitteita, voit käyttää paperiversiota. Sivumerkkien ja korostuskynien käyttö voi nopeuttaa näiden työkalujen käyttöä.

Jos viranomainen niin vaatii, jätä matkapuhelin puhutteluhuoneen ulkopuolelle tai sammuta tai mykistä se.

3.3 Turvapaikkapuhuttelun aikana

Suullisten lausuntojen konsekutiivitulkkaukset ja kirjallisten tekstien prima vista -kääntäminen ovat kaksi menetelmää, joita turvapaikkapuhuttelun tulkkauksessa käytetään. Tulkkauksen aikana olisi käyttäydyttävä ja toimittava luvussa [2. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet](#) esitettyjen periaatteiden mukaisesti, ja kaikkien osallistujien kaikki puheet on käännettävä oikein.

3.3.1 Konsekutiivitulkkaus

Konsekutiivitulkkaus

Osallistujat puhuvat vuorotellen ja jättävät tulkille aikaa tulkkaukseen.

Konsekutiivitulkkauksessa kuunnellaan ensin viesti lähdekielellä, ja kun puhuja pitää tauon, viesti tulkitaan kohdekielelle.

Lähdekieli

Puhujan kieli eli alkuperäinen kieli, jolla viesti tuotetaan.

Kohdekieli

Kieli, jolle tulkki tulkaa viestin, eli viestin vastaanottajan kieli.

Konsekutiivitulkkaus voi olla joko lyhyt tai pitkä konsekutiivitulkkaus. Lyhyessä konsekutiivitulkkauksessa käännetään yleensä välittömästi yksi tai kaksi lausetta, kun taas pitkässä konsekutiivitulkkauksessa käännetään useita lauseita. Molemmissa menetelmissä on kuunneltava tarkkaavaisesti, kiinnitettävä huomiota yksityiskohtiin ja tehtävä muistiinpanoja (ks. kohta [3.3.3 Muistiinpanojen tekeminen](#)).

Turvapaikkamenettelyssä on suositeltavaa käyttää **lyhyttä konsekutiivitulkkausta** oikeellisuuden ja täydellisyyden varmistamiseksi.

Lyhyessä konsekutiivitulkkauksessa tulkin on helpompi muistaa kaikki yksityiskohdat ja siten varmistaa tulkkauksen asianmukaisuus. Pienempien osien tulkkaus lyhyissä peräkkäisissä jaksoissa helpottaa hakijan kertomuksen kaikkien yksityiskohtien, kuten nimien, paikkojen, aikaviitteiden ja yksityiskohtaisten tapahtumakuvausten, esittämistä.

Lyhyessä konsekutiivitulkkauksessa **vuoro vaihtuu** useammin. Lyhyessä konsekutiivitulkkauksessa voi olla haastavaa tunnistaa puheen luonnollinen kulku ja havaita helposti, milloin tulkkauksen voi aloittaa. Vuorojen vaihtaminen edellyttää hyviä menetelmiä ja harjoittelua. Vaikka tulkki itse olisi kokenut, hakija saattaa puhua ensimmäistä kertaa tulkin välityksellä, mikä voi aiheuttaa haasteita.

Vaikka on tärkeää kiinnittää huomiota hakijan intonaatioon ja kehonkieleen sekä seurata hänen puheensa luonnollista kulkua ja taukoja, on olennaisen tärkeää, että vuoro vaihtuu niin usein, että tulkkauksesta ei jää puuttumaan mitään tietoja tai yksityiskohtia. Puhuttelijan on istunnon alussa ilmoitettava hakijalle vuoron vaihtamisesta. Tällöin voidaan sopia pienestä merkistä tai eleestä, jolla hakijalle ilmoitetaan, että tämän pitäisi pitää tauko tulkkausta varten.

Jos hakija ei noudata vuorottelusääntöjä puhuttelun aikana, voit pyytää puhuttelijaa selittämään ne hakijalle uudelleen. Myös puhuttelijaa voi pyytää pitämään tauon, jos hänen sanomaansa on vaikeaa muistaa ja kääntää yksityiskohtaisesti kokonaan. Jos joudut jossakin tilanteessa tulkkamaan pidempiä viestejä, kannattaa tehdä tarkkoja muistiinpanoja, jotta mitkään yksityiskohdat eivät jää pois tai vääristy. Tämä tilanne on haastava ja vaatii tulkilta tarkkaavaisuutta. Voit harjoitella konsekutiivitulkkaustaitojasi jäljempänä olevien aineistojen avulla.

Harjoita taitojasi konsekutiivitulkkauksessa

Euroopan komission tulkkauksen pääosaston [puhearkisto](#) on hyödyllinen työkalu konsekutiivitulkkauksen harjoitteluun.

Puhearkisto on verkko-opiskeluväline. Siinä on videoita todellisista ja muokatuista koulutukseen käytettävistä puheista, joiden avulla tulkit ja tulkkiopiskelijat voivat harjoitella ja parantaa tulkkaustaitojaan.

Paranna muistia ja lyhyttä konsekutiivitulkkausta

Seuraavilla harjoituksilla voit harjoittaa mieltäsi muistamaan paremmin, mitä puhuja sanoo ⁽⁴²⁾.

Vaihtoehto 1

Valitse teksti. Lue se lause lauseelta. Toista jokainen lause katsomatta tekstiä. Tee toisessa vaiheessa sama mutta tulkkaa teksti sen sijaan, että toistaisit sen samalla kielellä.

Vaihtoehto 2

Pyydä jotakuta toista lukemaan sinulle lyhyt teksti tai kuuntele puhujaa televisiosta, verkosta tai podcastista. Pyydä puhujaa pysähtymään tai keskeytää tallenne aina parin lauseen välein. Yritä toistaa tarkasti, mitä puhuja on sanonut. Tee toisessa vaiheessa sama mutta tulkkaa teksti sen sijaan, että toistaisit sen samalla kielellä.

Tosielämän haaste: keskeytysten hallinta

Puhuttelija ei toimi niin kuin pitäisi: hän keskeyttää sinut eikä anna sinun kääntää kaikkia hakijan lausuntoja loppuun.

Mitä pitäisi tehdä?

Keskeytykset tulkkauksen aikana voivat sekoittaa ajatuksesi, millä voi olla kielteinen vaikutus tulkkaukseen. Puhuttelijallekaan ei ole hyötyä epätäydellisistä tiedoista puhutteluraportissa. Puhuttelijalle on sanottava, että keskeytykset vaikeuttavat puhuttelun tulkkauksista.

⁽⁴²⁾ Lisää harjoituksia on saatavilla [Language Connections -verkkosivustolla](#).

3.3.2 Prima vista -käännös

Prima vista -käännös

Tulkki kääntää kirjallisen asiakirjan suullisesti lähdekielestä kohdekielelle.

Prima vista -käännöksessä lähdekielen teksti luetaan sisälukuna ja se käännetään suullisesti kohdekielelle.

Turvapaikkamenettelyn tulkkia saatetaan pyytää **kääntämään ääneen** erilaisia asiakirjoja. Yleisimpiä ovat henkilöasiakirjat, kuten passit, ajokortit, kansalliset henkilökortit ja syntymätodistukset. Lisäksi saatetaan pyytää kääntämään käsin kirjoitettuja henkilökohtaisia kirjeitä, lehtiartikkeleita, poliisin- tai lääkärinlausuntoja ja muita oikeudellisia asiakirjoja.

Jotta käännöksestä tulee mahdollisimman tarkka ja täsmällinen, voi olla parasta pyytää puhuttelijalta aikaa asiakirjan tarkasteluun kokonaisuudessaan, jotta voit ymmärtää sen asiayhteyden, yleisen rakenteen ja tarkoituksen ja/tai ratkaista joitakin käännösongelmia etukäteen. Tämä riippuu myös asiakirjan pituudesta ja monimutkaisuudesta. Lukukelvottomista sanoista on ilmoitettava puhuttelijalle.

Noudata puhuttelijan ohjeita siitä, mitä asiakirjasta on käännettävä. Jos puhuttelija ei määrittele mitään, asiakirja käännetään kokonaan. Joskus taas voidaan pyytää tekemään yhteenveto asiakirjan sisällöstä tai vain kääntämään joitakin osia. Näissä tapauksissa käännetään asiakirjan pääsisältö tai vain tietyt osat pyydetyllä tavalla, mutta lisäksi voidaan korostaa tärkeitä kohtia, kuten asiakirjan myöntäjää, myöntämispaikkaa sekä asiakirjassa mainittuja päivämääriä ja muita nimiä.

Ennen kuin puhuttelija päättää puhuttelun, sinua voidaan kansallisen käytännön mukaan pyytää lukemaan hakijalle ääneen **puhuttelun raportti tai puhtaaksikirjoitus**. Puhtaaksikirjoitus on tärkeä lukea sellaisena kuin se on eikä sen perusteella, mitä muistat hakijan sanoneen. Jos huomaat, että puhuttelija on ymmärtänyt jotkin osat väärin ja teksti on kirjoitettu väärin, sinun on silti luettava puhtaaksi kirjoitettu puhuttelu hakijalle sellaisena kuin se on kirjoitettu.

Tosielämän haaste: virheet puhutteluraportissa

Lukiessasi puhutteluraporttia uudelleen huomaat, että yksi tai useampi raportissa oleva tieto ei vastaa sitä, mitä olit tulkannut. Hakija ei ota ongelmaa esiin.

Mitä pitäisi tehdä?

Pyydä taukoa ja huomauta puhuttelijalle, että olet havainnut ristiriitaa tulkkauksesi ja puhutteluraportin välillä.

Harjoittele prima vista -kääntämistaitojasi

Käännä lyhyt teksti suullisesti.

Kun teet tämän harjoituksen ensimmäisiä kertoja, etsi ensin verbit ja subjektit tekstistä ja korosta ne, ja käännä sitten teksti. Kun hallitset tämän tekniikan, tee suoraan prima vista -käännös tekemättä korostuksia.

Harjoittele, kunnes pystyt tähän normaalilla puhenopeudella. Tässä on keskityttävä antamaan ymmärrettävä ja tarkka käännös tekstistä.

Harjoitellessa kannattaa aloittaa yksinkertaisilla teksteillä, joissa käytetään tuttua sanastoa. Niiden jälkeen voi siirtyä monimutkaisempiin teksteihin, joissa on teknistä sanastoa.

3.3.3 Muistiinpanojen tekeminen

Henkilökohtaisen puhuttelun tulkkauksessa on **tehtävä muistiinpanoja, jotka auttavat muistamaan, mitä puhuja sanoo**, ennen kuin sanoman voi kääntää kohdekielelle. Oikeellisuus ja täydellisyys ovat erityisen tärkeitä henkilökohtaisessa puhuttelussa (ks. kohta [2.2 Oikeellisuus ja täydellisyys](#)). Muistiinpanojen tekeminen tulkkauksen aikana ei tarkoita kaiken sanotun kirjoittamista muistiin, vaan pikemminkin sellaisten keskeisten osien kirjaamista, jotka auttavat muistamaan puhujan lausunnot ja tulkkamaan ne täydellisesti ja oikein.

Muistiinpanojen tekeminen on tekniikka, jota on harjoiteltava paljon ja jonka harjoittelusta on hyötyä. Prosessi edellyttää myös jonkin verran joustavuutta tai mukautuksia olosuhteiden tai sen mukaan, mikä soveltuu sinulle parhaiten. Voit esimerkiksi valita sen, millä kielellä teet muistiinpanoja, ja käyttää symboleja. Seuraavassa on joitakin **vinkkejä ja niksejä** ⁽⁴³⁾:

- piirrä symboleita sanojen sijaan
- käytä lyhenteitä
- käytä sanoja tai lauseita ajatusten yhdistämiseen eri paikoissa
- käytä symboleja tai erilaisia merkkejä korostamiseen, vahvistamiseen tai kieltämiseen: käytä esimerkiksi yliviivausta ilmaisemaan ”ei” tai alleviivausta korostamaan ajatusta
- käytä symboleja tai merkkejä aikamuotojen ja apuverbien merkitsemiseen
- käytä muistutusviivoja, jotta et merkitse samaa asiaa kahdesti samalle sivulle
- käytä symboleja tai erityisiä lyhenteitä osoittamaan toimintojen tai tapahtumien välisiä yhteyksiä
- laadi muistiinpanot sivulle jäsennellysti.

⁽⁴³⁾ UNHCR Itävalta, [Handbook for Interpreters in Asylum Procedures](#), Wien, 2022. Ks. myös EUAA:n koulutusmoduuli [tulkkauksesta turvapaikka-asioissa](#).

Esimerkki muistiinpanoista

Hakijan lausunto

Saavuin Itävaltaan lentokoneella
3. huhtikuuta 2023.

Pääkohdat

Kuka (subjekti)
Teki mitä (verbi)
Missä/milloin/miten

Tulkin muistiinpanot

Minä
→p
Aika
3.4.2023
Lentokone

Harjoittele muistiinpanojen tekemistä

Pyydä jotakuta lukemaan tekstiä tai kertomaan sinulle jotain, tai kuuntele puhujaa televisiosta, verkosta tai podcastista. Tee muistiinpanoja puhujan puhuesssa. Keskeytä puhe parin lauseen välein. Yritä toistaa tarkasti, mitä puhuja sanoi. Analysoi tulosta. Jätitkö jotain pois? Muutitko mitään? Yritä löytää mahdollisten virheiden syyt, jotta tiedät, mihin kannattaa kiinnittää huomiota. Kun olet valmis, kokeile harjoitusta uudelleen ja tulkaa kohdekielelle, mitä puhuja sanoi ⁽⁴⁴⁾.

3.3.4 Tulkkausstrategiat

Seuraavassa osassa on ohjeita **työtehtävien suorittamisesta puhuttelun aikana**, täsmällisen ja laadukkaan tulkkauksen varmistamisessa tarvittavien teknisten ja sosiaalisten taitojen käyttämisestä käytännössä ja käyttäytymisestä puhutteluhuoneessa odotetulla tavalla. Luettelot eivät ole tyhjentäviä eivätkä sisällä kaikkia mahdollisia tulkkauksen yhteydessä ilmeneviä olosuhteita. Niitä voi kuitenkin käyttää oppaana, ja ne voivat auttaa muistuttamaan sinua roolistasi tulkkauksen aikana.

Ohjeita sovelletaan siitä hetkestä alkaen, kun tapaat hakijan – esimerkiksi kun puhuttelija saattaa sinut ja hakijan puhutteluhuoneeseen – puhuttelun päättymiseen asti. Hyvän tulkkauksen perusvaatimukset ovat seuraavat:

- kaikki osallistujat kuulevat toisensa selkeästi
- ymmärrät kaikkien osallistujien puhumaa kieltä ja murretta
- kaikki osallistujat ymmärtävät sinua.

a) Ymmärryksen tarkistaminen

Puhuttelun johdanto on tärkeä kohta, sillä sen avulla voit varmistaa, että kaikki tarvittavat edellytykset ovat kunnossa.

⁽⁴⁴⁾ Ks. Kanadan maahanmuutto- ja pakolaislautakunnan [tulkkien käsikirja](#).

- Varmista, että hakija ja puhuttelija **ymmärtävät sinua täysin** ja että sinä ymmärrät heitä täysin. Ilmoita puhuttelijalle heti, jos jostakin syystä näin ei ole.
- Teidän on myös varmistettava, että pystytte **kuulemaan ja näkemään toisenne hyvin**. Tarkista, että istumapaikaltasi näet ja kuulet sekä hakijan että puhuttelijan. Jos melun tai puhujan äänenvoimakkuuden kaltaiset tekijät hankaloittavat puheiden kuulemista kokonaan, siitä on ilmoitettava puhuttelijalle mahdollisimman pian, jotta ongelma voidaan ratkaista. Puhu selkeästi ja sopivalla nopeudella. Varmista, että puhut sillä nopeudella, että puhuttelija pystyy kirjoittamaan tai kertomaan, mitä tulkaat.

Tosielämän haaste: hakijan kielen ymmärtäminen

Puhuttelun alussa huomaat, että hakija puhuu murretta, jota et täysin tunne.

Mitä pitäisi tehdä?

Ilmoita heti puhuttelijalle, ette pysty täysin ymmärtämään tätä murretta ja että et pysty takaamaan tulkkauksen olevan oikein.

Tosielämän haaste: hakijan ja puhuttelijan kuuleminen

Ikkunan ulkopuolella alkavat rakennustyöt, etkä kuule kaikkea hyvin.

Mitä pitäisi tehdä?

Kerro puhuttelijalle, että melun vuoksi et kuule hyvin, mitä sanotaan. Toimi lisäksi avoimesti ja tulkaa hakijalle, mitä sanoit puhuttelijalle.

b) Oikeellisuuden, tarkkuuden ja täydellisyyden varmistaminen

Oikeellisuus, tarkkuus ja täydellisyys ovat keskeisiä turvapaikkapuhuttelun oikean tulkkauksen kannalta.

- Käytä tulkkauksessa aina **samaa subjektia tai pronominia**, jota puhuja on käyttänyt. Kun hakija esimerkiksi sanoo ”minä tein”, käännä se ”minä tein”, siis ensimmäisessä persoonassa.
- Käytä tarvittaessa hakijan substantiiveista, adjektiiveista ja verbeistä käyttämää **sukua** henkilöistä puhuttaessa. Jos joko lähde- tai kohdekielellä ei ole samaa sukua (jos kielessä ei ole feminiiniä tai maskuliinia tai jos siinä ei ole neutria) ja jos siksi käänös ei ole täydellinen ja täsmällinen, ilmoita asiasta puhuttelijalle. Puhuttelijan tehtävänä on sopia, miten tulkkauksessa edetään. Jos esimerkiksi hakija puhuu henkilöstä ja sanoo, että ”se tuli taloon” ja kohdekielellä ei ole neutria, tulkkina sinun on tehtävä perusteltu päätös siitä, tuliko taloon mies vai nainen. Tästä valinnasta on kerrottava puhuttelijalle, joka päättää, miten toimitaan.
- **Tulkaa kaikki osallistujien sanomat asiat mahdollisimman tarkasti** alkuperäisen sanamuodon mukaisesti, **lisäämättä tai jättämättä pois** mitään ja **muuttamatta** sisältöä.

- Tulkkaa kaikki, mitä hakija sanoo puhuttelun aikana, vaikka se ei ole vastaus puhuttelijan kysymykseen tai vaikka hakija puhuu suoraan sinulle. Tulkkaa lisäksi kaikki toistot, kaikki lausunnot, vaikka ne olisivat ilmeisen epätarkkoja tai epäolennaisia, sekavia tai epäloogisia, sekä kaikki epäystävälliset, mauttomat tai loukkaavat lausunnot. Tulkki ei vastaa sanotun sisällöstä.
 - Tulkkaa puhuttelijan esittämät kysymykset täsmällisesti ja kokonaan. Kysymyksen esittämistapa vaikuttaa siihen annettavaan vastaukseen, ja puhuttelijalla on tietyt syyt valita kysymykselle tietty muotoilu tai tyyppi (ks. kohta [1.4 Henkilökohtaisen puhuttelun vaiheet](#)). Kun puhuttelija esimerkiksi esittää avoimen kysymyksen, se on tulkettava siten kuin se on esitetty. Siihen ei saa lisätä mitään, kuten vastausvaihtoehtoja, vaikka se mielestäsi selventäisi kysymystä hakijalle.
 - Jos puhuttelija kysyy samoja tai samankaltaisia kysymyksiä useammin kuin kerran, tulkkaa ne edelleen täsmällisesti ja kokonaan.
 - Jos jotakin ei voida kääntää kirjaimellisesti kohdekielelle, kuten sananlaskua tai vakiintunutta ilmaisua, kuvaile sitä ja ilmoita osallistujille, että olet antanut kuvauksen.
 - Jos sinun on tarkistettava, oletko ymmärtänyt oikein, tai jos haluat, että joku osallistujista toistaa jotakin tulkkauksen tarkkuuden varmistamiseksi, sano se. Jos sinun on tarkistettava jokin asia hakijalta, ilmoita siitä puhuttelijalle, sillä hänen on oltava tietoinen kaikesta vuorovaikutuksesta hakijan kanssa.
 - Tulkkaa aina puhuttelijan ja muiden puhutteluun osallistuvien henkilöiden, esimerkiksi oikeudellisten neuvonantajien, väliset oheiskeskustelut ja vuoropuhelut. Tällaiset keskustelut on tulkettava hakijalle, jotta hän ei jää ulkopuoliseksi.
 - Varmista, että kaikille osallistujille ilmoitetaan aina, kun sanot jotain, mikä ei ole pelkästään osallistujien sanoman tulkkausta, jotta voit taata avoimuuden kaikkia osallistujia kohtaan. Tämä voi koskea esimerkiksi sitä, jos oikaiset tulkkauksen aikana tekemäsi virheen.
 - Kun haluat sanoa jotakin oma-aloitteisesti, esimerkiksi että tarvitset tauon, sano ”tulkki tarvitsee tauon” ja käännä se.
- Jäljittele kunkin osallistujan puhetapaa mahdollisimman tarkasti. Tämä tarkoittaa, että sinun on **käytettävä samaa tyyliä** (sanojen valinta, lauserakenne jne.), jossa osallistajat ilmaisevat itseään. Jos he esimerkiksi käyttävät hyvin yksinkertaista kieltä, sinun on tehtävä samoin. Jos he taas käyttävät monimutkaista tai teknistä kieltä, sinun on tehtävä samoin tulkkauksessa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että sinun ei pidä yrittää selventää tai kaunistella osallistujien käyttämien lauseiden rakennetta.
 - **Toista viestit samassa järjestyksessä** kuin hakija ja puhuttelija esittävät ne. Muista, että jopa sillä, missä järjestyksessä hakija kuvailee tai kertoo jotakin, voi olla merkitystä.
 - Sen mukaan, mistä kielestä tulkkaa, sinua saatetaan pyytää selventämään eri aakkosilla kirjoitettujen nimien puhtaaksi kirjoittamista (tai translitterointia). Käytä **translitterointitaulukoita** tai -ohjeita, jos niitä on saatavilla ja ne on hyväksytty maassasi käyttöön. Jos tällaisia työkaluja tai ohjeita ei ole saatavilla, translitteroinnissa on noudatettava asianmukaista huolellisuutta, koska nimien translitterointi yhdestä kielestä toiseen voi vaihdella ja tiettyä nimeä voidaan translitteroida monella tavalla. Ilmoita puhuttelijalle, jos näin on.

- Kansallisen viranomaisen käytännön mukaan sinua saatetaan pyytää **muuntamaan päivämääriä** eri kalenterien välillä. Jos digitaalisen kalenterimuuntimen käyttö on sallittua, sitä olisi käytettävä. Merkitse aina molemmat päivämäärät molempien asiaankuuluvien kalenterien mukaan. Puhuttelun aikana ilmenevien sekaannusten ja väärinymmärrysten riskin vähentämiseksi hakijaa voidaan puhuttelijan suostumuksella pyytää täsmentämään, mihin kalenteriin hän viittaa päivämäärän tai vuoden mainitessaan.

Tosielämän haaste: ymmärtämiseen liittyvän ongelman ratkaisu

Puhuttelun aikana hakijan lausunnoissa on joitakin kohtia, joita et ole ymmärtänyt kiistattomasti. Ymmärrät kuitenkin lausuntojen yleisen tarkoituksen.

Mitä pitäisi tehdä?

Jos et ymmärrä jotain, sinun on ilmoitettava siitä puhuttelijalle ja kerrottava, että sinun on pyydettävä hakijaa toistamaan lausuntonsa tai selventämään sitä, jotta ymmärrät täysin, mitä aiot tulkata. Selvennyksen pyytäminen on ammattitaidon merkki eikä osoitus osaamisen puutteesta.

Tosielämän haaste: moniselitteisten termien käsittely

Hakija käyttää sanaa, jolla on useita merkityksiä. Asiayhteydestä ei käy selkeästi ilmi, mitä hakija tarkoittaa.

Mitä pitäisi tehdä?

Kerro puhuttelijalle, ettet pysty tulkkamaan, koska hakija käyttää sanaa, jolla on useita merkityksiä. Pyydä puhuttelijalta lupa tarkistaa hakijalta asiaankuuluva merkitys.

Tosielämän haaste: oheiskeskustelut

Hakija ja hänen oikeudellinen neuvonantajansa käyvät puhuttelun aikana oheiskeskustelua. Et pysty tulkkamaan sitä kokonaan.

Mitä pitäisi tehdä?

Voit odottaa, että puhuttelija puuttuu asiaan. Voit myös nostaa kätesi ja pyytää yhtä henkilöä puhumaan kerrallaan. Tulkkaat tämän kaikille osallistujille.

c) Tulkkauksen rajojen kunnioittaminen

Puhuttelua tulkkattaessa on varmistettava, että pysyt omassa roolissasi, jotta hakija ymmärtää hyvin kaikkien vastualueet.

- **Rajaa tehtäväsi tulkkaukseen.** Puhuttelija on vastuussa puhuttelusta, ja tulkin ei pitäisi puuttua siihen ilman hänen lupaansa. Muista, että jokaisella puhuttelijalla on oma suunnitelmansa siitä, miten puhuttelu toteutetaan, ja tämä suunnitelma voi olla erilainen eri puhuttelijoilla tai eri tapauksissa. Sinun tehtävänäsi on keskittyä siihen, että tulkkaus on oikein ja täsmällinen.
- **Pysy siinä kielessä ja murteessa, jota varten palvelua on pyydetty.** Ilmoita puhuttelijalle, jos hakija puhuu jossakin puhuttelun vaiheessa muuta kieltä tai murretta kuin sitä, jota sinua on pyydetty tulkkamaan ja jolla puhuttelu oli tarkoitus tehdä.
- **Älä koskaan tarjoa tukea, esitä henkilökohtaisia mielipiteitä tai anna neuvoja yhdellekään osallistujalle, etenkin hakemuksen tutkimisen osalta.** Älä esimerkiksi vastaa alkuperämaan tilannetta koskeviin kysymyksiin tai arvioi hakijan lausuntojen uskottavuutta, vaikka sinua pyydetäisiin tekemään niin. Hakija saattaa esittää sinulle kysymyksiä omasta alkuperästäsi, etnisestä taustastasi tai uskonnostasi. Älä vastaa tällaisiin kysymyksiin ja ilmoita asiasta välittömästi puhuttelijalle.

Tosielämän haaste: hakija pyytää apua

Puhuttelun aikana puhuttelija kysyy hakijalta, milloin sota alkoi hänen maassaan. Hakija ei muista päivämäärää ja pyytää sinulta apua.

Mitä pitäisi tehdä?

Hakijalle ei pidä vastata. Tulkkat hakijan kysymyksen puhuttelijalle. Puhuttelija selittää hakijalle, ettet voi vastata kyseiseen kysymykseen tai vastaaviin kysymyksiin.

d) Huomaavaisen ja kunnioittavan lähestymistavan vaaliminen

Laadukkaan tulkkauksen varmistaminen turvapaikkapuhuttelussa edellyttää myös tiettyjä sosiaalisia taitoja, kuten kykyä toimia huomaavaisesti, kunnioittavasti ja ymmärtäväisesti.

Kuuntele tarkkaavaisesti kaikkia osallistujia puhuttelun aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että kiinnität täyden huomiosi siihen, mitä sanotaan, ja yrität tietoisesti pitää mielessä saamasi tiedon. Kiinnitä huomiota osallistujien sanattomiin vihjeisiin sekä kulttuurisidonnaisiin ilmaisuihin ja viestintätapoihin. Tämä auttaa sinua ymmärtämään ja tulkkamaan heidän puheitaan paremmin. Sen vuoksi on katsottava puhujaa, kun kuuntelet häntä.

Tosielämän haaste: sanattoman viestinnän huomaaminen

Tulkkat vastakkaista sukupuolta olevaa hakijaa. Sinun kulttuurissasi ja hänen kulttuurissaan ei ole sopivaa katsoa häntä suoraan silmiin.

Mitä pitäisi tehdä?

Katso edelleen hakijaa kohti, mutta älä suoraan hänen silmiinsä, jotta voit havaita sanattoman viestinnän.

Sinun olisi myös toimittava niin, että ilmapiiri herättää hakijan luottamuksen.

- **Kunnioita kaikkia hakijoita** ja kommunikoi heidän kanssaan puhuttelujen aikana ymmärtäväisesti, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kanssa (lisätietoja on luvussa [4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus](#)).
- Joskus hakijat voivat olla aggressiivisia tai epäkunnioittavia. Hakijat voivat esimerkiksi ilmaista suuttumuksensa puhuttelun luonteesta tai tietyistä esitetyistä kysymyksistä. Jos näin käy, **pysy rauhallisena** äläkä ala väitellä hakijan kanssa. Sen sijaan sinun on tulkettava tiukasti kaikki, mitä hakija sanoo. Jos tilanne riistyy käsistä, pyydä pientä taukoa, jotta voit keskustella puhuttelijan kanssa erikseen.
- Hakija saattaa pyytää puhuttelun alussa tai sen aikana tulkkia, jolla on tietty sukupuoli, uskonto, etninen alkuperä tai joka kuuluu tiettyyn yhteisöön. Hän voi myös ilmaista tuntevansa olonsa epämukavaksi tulkin kanssa. **Tätä ei pitäisi ottaa henkilökohtaisesti**, sillä se ei liity työsi laatuun vaan pikemminkin turvapaikkahakemuksen huomattavaan arkaluonteisuuteen ja traumaattisiin kokemuksiin, joita hakija on saattanut kokea (esim. lähisuhdeväkivalta, etnisten tai uskonnollisten ryhmien välisissä yhteenotoissa tapahtuneet väärinkäytökset).
- **Älä käytä sanallisia tai sanattomia ilmaisuja, jotka perustuvat stereotypioihin** tai henkilökohtaisiin uskomuksiin hakijan ulkonäöstä, käyttäytymisestä tai kertomuksesta.

Tosielämän haaste: sanattomien eleiden ja ilmeiden hallinta

Hakija kertoo puhuttelussa väkivaltaisesta teosta, johon hän on syyllistynyt. Se vaikuttaa sinuun huomattavasti ja olet järkyttynyt.

Mitä pitäisi tehdä?

Jatka tulkkausta ja varmista, että kasvojesi ilmeet ja muu sanaton viestintä pysyvät neutraaleina. Jos tarvitset hetken aikaa rauhoittuaksesi ennen työn jatkamista, voit pyytää taukoa.

Tosielämän haaste: hakijan aggressiivinen käyttäytyminen

Hakija alkaa puhuttelun aikana puhua vihamielisesti. Et tiedä, miten toimia.

Mitä pitäisi tehdä?

Pysy ennen kaikkea rauhallisena äläkä ota huomautuksia henkilökohtaisesti. Kaikki hakijan sanat, myös loukkaavat kommentit ja kielenkäyttö, on tulkettava, jotta puhuttelija voi puuttua asiaan. Muussa tapauksessa voit viimeisenä keinona pyytää taukoa, jonka aikana voit keskustella puhuttelijan kanssa ja pyytää lisää tukea. Puhuttelijan kanssa voi olla hyvä sopia ennen puhuttelua hätätilanteen ilmaisevasta merkistä, jotta voitte molemmat toimia nopeasti.

e) Taukojen pyytäminen tarvittaessa

Tulkkauksen aikana voidaan tarvita taukoa useista syistä.

- Joskus puhuttelun pitkä kesto, käsiteltävien aiheiden luonne tai arkaluonteisuus tai jonkun osallistujan käyttäytyminen voi **vaikuttaa asiallisena pysymistä** koko puhuttelun ajan. Jos kohtaat tällaisen haasteen, voit pyytää puhuttelijalta taukoa. Tämä on merkki ammattitaidosta ja auttaa pitämään tulkkauksen laadukkaana.
- Taukoa kannattaa pyytää aina, kun haluat **esittää huomautuksen puhuttelijalle**, koska sitä ei pidä koskaan tehdä hakijan läsnä ollessa. Näin on tehtävä, jos tietoosi tulee jotain, joka voi vaikuttaa kielteisesti puhutteluun tai tulkkaukseen joko hakijan puolelta (esim. merkit hakijan epäluottamuksesta) tai sinun puoleltasi (esim. puolueellisuus).

3.4 Puhuttelun jälkeen

Hävitä puhuttelun aikana tekemäsi muistiinpanot varmasti kansallisen käytännön mukaisesti. Älä koskaan jaa muistiinpanojasi kenenkään kanssa äläkä ota niitä mukaasi puhuttelun jälkeen tai jätä niitä valvomatta (ks. kohta [2.3 Luottamuksellisuus](#)).

Ota vastaan **palautetta** suorituksestasi, jotta tiedät, millä osa-alueilla voit parantaa taitojasi.

Jokainen puhuttelu on tulkille **oppimiskokemus**. Kun tulkkaat useampia puhutteluja, opit lisää siitä, miten tulkataan mahdollisimman tarkasti.

Puhuttelun päätyttyä kannattaa **tehdä muistiinpanoja** siitä, miten puhuttelu sujui, pohtia omaa toimintaa ja määritellä jatkotoimenpiteet, jotka on mahdollisesti toteutettava. Jos jouduit etsimään sanaa, jota et tuntenut, yritä painaa se mieleesi seuraavaa kertaa varten ja lisää se sanastoosi.

Muista, että **et saa koskaan paljastaa** kenellekään, et edes ystäville, perheelle ja muille tulkeille, **mitään tietoja**, jotka olet saanut tietoosi tulkkauksen aikana tai tutustumalla kirjallisiin asiakirjoihin. Tällaisia tietoja ei myöskään koskaan saa jakaa sosiaalisessa mediassa.

3.5 Etätulkkaus

Etätulkkauksen käyttö on lisääntynyt merkittävästi, ja siitä voi tulla tärkeä tulkkausmenetelmä. Etätulkkauksella on useita etuja, kuten tehokkuuden lisääntyminen ja matkakustannusten väheneminen. Tämä voi olla erityisen hyödyllistä, kun hakijoita puhutellaan syrjäisissä paikoissa, kun maassa tai alueella ei ole tulkkereita, sulkutoimien aikana tai kun hakija on otettuna säilöön. Etätulkkaus edellyttää kuitenkin erilaisia työskentelymenetelmiä, ja siihen liittyy joitakin erityisiä haasteita. Yleisesti ottaen henkilökohtainen tulkkaus on edelleen ensisijainen vaihtoehto ja sitä suositellaan ⁽⁴⁵⁾.

Tässä oppaassa etätulkkauksella tarkoitetaan tilannetta, jossa yksi tai useampi osallistuja on yhteydessä videoneuvottelutekniikan, verkossa toimivan puhelinpalvelun tai puhelimen

⁽⁴⁵⁾ Ks. UNHCR, [Key procedural considerations on the remote participation of asylum-seekers in the refugee status determination interview](#), 15.5.2020.

välityksellä. Menettelyt voivat vaihdella kansallisen käytännön mukaan. Seuraavaksi annetaan joitakin esimerkkejä **mahdollisista tilanteista** ⁽⁴⁶⁾.

- Olet turvapaikka-, maahanmuutto- tai rajaviranomaisen tiloissa samassa huoneessa puhuttelijan kanssa. Hakija on muualla, esimerkiksi vastaanottokeskuksessa, yksin tai oikeudellisen avustajansa kanssa.
- Olet erityisesti asennetussa ja suojatussa työpisteessä, joka on erillään puhuttelijasta.
- Olet itseksesi ja työskentelet kotoa käsin videoneuvotteluohjelman tai puhelimen välityksellä.

Siihen, miten tulkkaus toteutetaan etäyhteydellä, vaikuttavat monet tekijät, kuten käytettävissä olevat laitteet sekä hakijan, puhuttelijan ja tulkin sijainti. Myös oikeudellisilla säännöksillä voi olla vaikutusta, erityisesti puhuttelun tallentamisen osalta.

Muista, että etätulkkausessakin on toimittava ammattimaisesti ja otettava huomioon henkilökohtaiseen tulkkaukseen sovellettavat keskeiset periaatteet (ks. luku [2. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet](#)).

Seuraavissa kohdissa annetaan ohjeita siitä, miten tulkkausta voidaan mukauttaa, kun se tehdään etäyhteydellä.

Etäpuhutteluun tarvittavat välineet on tärkeää valmistella hyvissä ajoin etukäteen.

- Varmista, että olet saanut ennen puhuttelua kaikki **tarvittavat ohjeet** siitä, millä tavalla etätulkkaus suoritetaan. Tulkkina voit myös kannustaa puhuttelusta vastaavaa viranomaista jakamaan etäpuhuttelua koskevat ohjeet osallistujille ennen puhuttelua.
- **Tarkista, miten tulkkaamisen tekemiseen tarkoitettua laitetta käytetään**, ja varmista, että kaikki tarvittavat laitteet toimivat. Etäyhteydellä käytettävät tekniset laitteet voivat vaihdella yksinkertaisesta puhelimesta (kiinteä tai matkapuhelin), tietokoneesta tai tabletista monimutkaisempaan video- ja etäneuvottelulaitteistoon.
- Varmista, että käyttämäsi laite **toimii ja on täyteen ladattu** ja että sinulla on laturi valmiina akun tyhjenemisen varalta.
- Tarkista, että laitteen **kaiutin ja mikrofoni** toimivat. Käytä **kuulokkeita**, kun tulkkaat puhelimitse tai videoneuvottelulaitteen välityksellä. Äänenlaatu on silloin paljon parempi ja kuulokkeiden käyttö minimoi riskin siitä, että puhuttelua voidaan kuunnella ja näin ollen myös riskin luottamuksellisuuden rikkomisesta. Huomaa, että kovalle äänenvoimakkuudelle asetettujen kuulokkeiden pitkäaikainen käyttö voi vahingoittaa kuuloa. Tarkista, että **verkko- tai puhelinyhteys** on riittävän hyvä ja suojattu kansallisten vaatimusten mukaisesti. Valmistaudu siihen, että viestien lähettämisen ja vastaanottamisen välillä on viivästyksiä. Selvitä, kehen on otettava yhteyttä teknisten ongelmien ratkaisemiseksi. Ilmoita puhuttelijalle etukäteen, jos sinulla on teknisiä ongelmia, joita ei voida ratkaista ajoissa puhuttelua varten.
- Jos tulkkaus tehdään **videoneuvotteluna**, käytä kannettavaa tietokonetta, tietokonetta tai tablettia – ei matkapuhelinta – jossa on sisäänrakennettu tai ulkoinen verkkokamera, jotta kuva on varmasti hyvälaatuaista ja riittävän kokoista. Tarkista, että kamera toimii ja

⁽⁴⁶⁾ EUAA, [koulutusluettelo](#), 2023, kohta ”Interpreting in the asylum context”.

että se on kulmassa, josta muut näkevät sinut selvästi. Huolehdi siitä, että tausta on neutraali. Kasvojen tulee olla täysin näkyvässä, samoin kuin muistiinpanojen. Huolehdi riittävästä valaistuksesta huoneessa. Jos kamerasta tunnistaa vain hahmosi, valaistusta on säädettävä. Huomaa, että raidalliset ja pilkulliset vaatekappaleet voivat vääristää kuvaruudun kuvaa tai kääntää huomion pois itse asiasta, joten vältä niiden käyttämistä videotulkkauksen aikana.

- Sinua voidaan pyytää osallistumaan lyhyeen **testiin** ennen tapaamista tai voit pyytää sitä ennen puhuttelua. Testissä voit tarkistaa, että laitteesi toimivat hyvin ja että kaikki osallistujat ymmärtävät toisiaan. Sovi etukäteen puhuttelijan kanssa vaihtoehtoisista viestintävälineistä ja siitä, miten toimitaan, jos yhteydet eivät toimi tai ilmenee muita teknisiä ongelmia.

Vaikka etäpuhuttelussa ja -tulkkauksessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kasvokkain tapahtuvassa menetelmässä, ne vaativat enemmän tarkkaavaisuutta ja vaivannäköä jokaiselta osallistujalta. Sinun osaltasi tarvitaan erityisiä toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että työympäristössäsi pystyy keskittymään ja että se on luottamuksellinen. **Ennen puhuttelua kannattaa tehdä seuraavat tarkistukset:**

- Huolehdi siitä, että huoneessa **ei ole melua** ja että **kukaan ei pysty kuuntelemaan** puhuttelua.
- Huolehdi siitä, että olet huoneessa **yksin** ja että oven ulkopuolelle on sijoitettu ”**Ei saa häiritä**” -kyltti. Tämä on tärkeää luottamuksellisuuden ja keskittymisen varmistamiseksi.
- Huolehdi siitä, että **työolot ovat mukavat** ja että sinulla on aikaa pitää tauko kahden tai useamman peräkkäisen toimeksiannon välillä.
- Sovi puhuttelijan kanssa etukäteen, haluatko **vaihtaa vuoroja useammin** tai lisätä **taukojen määrää**.

Puhuttelun aikana on varmistettava, että olosuhteet pysyvät suotuisina.

- Henkilökohtaisten puhuttelujen tapaan myös etäpuhutteluissa on erittäin tärkeää, että kaikki osallistujat kuulevat kaiken sanotun hyvin. Jos sinulla on **vaikeuksia kuulla tai nähdä** muita osallistujia, ilmoita siitä välittömästi puhuttelijalle. Yritä ratkaista mahdolliset ongelmat istunnon alussa tai mahdollisimman pian ongelman ilmaantumisen jälkeen.
- Huomaa, että viestien lähettämisen ja vastaanottamisen välillä voi etäympäristössä olla **viivästyksiä**. Voit tarvittaessa muistuttaa puhuttelijaa ja hakijaa siitä, että on puhuttava vuorotellen ja annettava aikaa tulkkaukselle.

Tosielämän haaste: sanattomien vihjeiden havainnointi

Koska etäpuhuttelussa ei ole suoraa kontaktia joihinkin osallistujiin, et pysty tulkkina tarkkailemaan kokonaisvaltaisesti heidän kehonkieltään, ilmeitään tai sanatonta viestintää. Haluat minimoida tämän tilanteen kielteisen vaikutuksen.

Mitä pitäisi tehdä?

Jos tulkkaus tapahtuu puhelimitse tai ilman videokuvaa, kiinnitä mahdollisimman paljon huomiota osallistujien äänensävyyn tai intonaatioon ja muihin äänimerkkeihin, jotka voivat auttaa sinua ymmärtämään sanattomia vihjeitä.

Jos puhuttelu tehdään videoneuvottelulaitteen välityksellä, säädä kameran kulma niin, että ilmeesi näkyvät. Voit myös pyytää puhuttelijaa tarvittaessa säätämään kameraansa tai hakijan kameraa, jotta näet heidät selvästi. Jos käytät useita näyttöjä, katso sitä, jossa on kamera.

Tosielämän haaste: osallistujien lausuntojen huomaamatta jäämisen riski

Sinun on määrä tehdä etätulkkausta. Aiemmin se oli sinusta erityisen rasittavaa, ja jonkin ajan kuluttua oli vaikeaa ymmärtää tarkkaan kaikki, mitä hakija sanoi. Haluat minimoida tästä aiheutuvan riskin.

Mitä pitäisi tehdä?

Etätulkkauksessa on henkilökohtaista tulkkausta suurempi riski siitä, että jokin muuttuu, jotakin lisätään tai jotakin jää pois. Tämän riskin minimoimiseksi on keskityttävä vielä tavallista enemmän. Muitakin toimia voi tehdä. Voit esimerkiksi ennen puhuttelua sopia puhuttelijan kanssa, että pidät taukoja useammin kuin henkilökohtaisissa puhutteluissa, jos aikataulu sen sallii. Voit myös tarkistaa puhuttelun aikana useammin, että hakija on ymmärtänyt. Myös muistiinpanojen tekeminen on tärkeää.

Tosielämän haaste: vuoron vaihtamisesta huolehtiminen

Olet juuri tulkannut etäpuhuttelussa. Hakijan lausunnot olivat pitkiä, minkä vuoksi niiden tulkkaminen oli haastavaa. Et kuitenkaan ollut varma, miten hakijan saisi keskeyttämään. Et haluaisi joutua samaan tilanteeseen jatkossa.

Mitä pitäisi tehdä?

Yritä seuraavalla kerralla sopia puhuttelijan kanssa ennen puhuttelun alkua, miten annat merkin, kun haluat, että puhujat pitävät tauon (esimerkiksi käyttämällä joissakin videoneuvotteluvälineissä käytettävissä olevaa kädennostamistoimintoa tai kirjoittamalla viestin chat-laatikkoon). Sovi, että hakijalle tiedotetaan asiasta puhuttelun avausvaiheessa.

Tosielämän haaste: huono laitteisto tai äänen tai videon laatu

Etätulkkaus on alkamassa kohta. Aiemman kokemuksesi perusteella tiedät, että teknisiä ongelmia voi tulla. Olet huolissasi sen vaikutuksesta työhösi ja puhutteluprosessiin.

Mitä pitäisi tehdä?

Valmistaudu asianmukaisesti. Varmista, että kaikki laitteesi ovat täysin toimintakuntoisia ja täyteen ladattuja ennen puhuttelua ja että puhelin- tai verkkoyhteys on vakaa. Sovi puhuttelijan kanssa etukäteen vaihtoehtoisista viestintävälineistä ja siitä, miten toimitaan, jos ongelmia ilmenee. Jos puhuttelun aikana ilmenee ongelmia, ilmoita niistä välittömästi puhuttelijalle ja toteuta etukäteen sovitut ratkaisut. Keskustele mahdollisista ratkaisuista, jos niistä ei ole sovittu etukäteen.

4. Haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaus

Haavoittuvuus on tila, jossa henkilö on altis vaurioille tai haitallisille vaikutuksille henkilökohtaisten olosuhteiden vuoksi. Kansainvälistä suojelua hakevat henkilöt voivat joutua erityiseen haavoittuvaan tilanteeseen eri tekijöiden, kuten kokemiansa kielteisten tapahtumien, vuoksi. Haavoittuvassa asemassa olevat hakijat tarvitsevat usein hoivaa, tukea tai suojelua. He saattavat myös tarvita erityistakeita voidakseen osallistua turvapaikkamenettelyyn samalla tavalla kuin muutkin hakijat.

Tässä luvussa

- esitellään haavoittuvuutta turvapaikkamenettelyssä koskeva käsite
- esitellään erilaisia hakijaryhmiä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa, ja kerrotaan, miten heidän tilanteensa voi vaikuttaa heidän kykyynsä osallistua puhutteluihin
- ehdotetaan strategioita haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkaamiseen
- esitetään haastavia tilanteita, joita toimeksiantoissa saattaa tulla vastaan, ja annetaan ohjeita siitä, miten tällaisissa tilanteissa käyttäytyään.

4.1 Haavoittuvuus turvapaikkamenettelyssä

Useimmat kansainvälistä suojelua hakevat henkilöt ovat kokeneet tilanteita tai joutuneet tilanteisiin, jotka voivat aiheuttaa haavoittuvuutta. He ovat lähteneet kotimaastaan ja tavanomaisesta elämästään usein uhkailun, väkivallan tai hyväksikäytön jälkeen. Useimmissa tapauksissa he ovat joutuneet matkansa aikana, myös kauttakulkumaissa, turvattomiin ja erittäin vaikeisiin tilanteisiin. Turvapaikkamaassa he joutuvat usein epävarmaan tilanteeseen, jossa heillä ei ole selkeitä tulevaisuudennäkymiä ja heidän mahdollisuutensa saada sairaanhoitoa, sosiaalipalveluja ja työtä ovat rajalliset.

Haavoittuvuudet voivat myös liittyä hakijan **henkilökohtaisiin olosuhteisiin tai ominaisuuksiin**, kuten ikään (sekä nuorilla että vanhoilla), sukupuoleen, sosiaaliseen sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, seksuaaliseen suuntautumiseen, perhetilanteeseen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen taustaan, koulutukseen, terveyteen, myös mielenterveysongelmiin, ja kiireellisiin turvallisuusriskeihin.

Hakijoille voidaan antaa erityisiä menettelyllisiä takeita sen varmistamiseksi, että heidän haavoittuvuutensa ei vaikuta heidän mahdollisuuksiinsa ymmärtää turvapaikkamenettelyä ja osallistua siihen tehokkaasti. Tällaiset takeet auttavat heitä täyttämään velvollisuutensa ja käyttämään turvapaikkamenettelyn aikana oikeuksiaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Tämä voi tulkkauksessa edellyttää erityistä huomiota ja yksilöllistä lähestymistapaa. Sinun on valmistauduttava henkisesti kohtaamaan haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä ja myötävaikutettava turvallisen ja kunnioittavan ympäristön luomiseen heidän henkilökohtaisen puhuttelunsa aikana ja kaikissa muissa menettelyn vaiheissa, joihin osallistut. Ammattitulkkina sinun on myös huomautettava, jos sinusta tuntuu, ettet voi ottaa vastaan tällaisia toimeksiantoja.

4.2 Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Kaikista haavoittuvassa asemassa olevista hakijoista voidaan yksilöidä seuraavat ryhmät, joiden kyky kertoa kokemuksistaan täysin ja johdonmukaisesti sekä ilmaista pelkonsa ja suojelun tarpeensa turvapaikkamenettelyn aikana voi olla rajallinen. Seuraavassa luetellaan ryhmät, joihin sinun on tulkkina kiinnitettävä erityistä huomiota:

- lapset, erityisesti ilman huoltajaa olevat ja perheestään eroon joutuneet lapset
- lesbot, homot, biseksuaalit, transihmiset, intersukupuoliset ja queerit (hlbtqi) hakijat
- seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan uhrin
- ihmiskaupan uhrin
- kidutuksen ja muun vakavan väkivallan uhrin
- mielenterveysongelmaiset ihmiset
- fyysisesti vammaiset tai kehitysvammaiset henkilöt.

Luettelo ei ole tyhjentävä, ja toisinaan nämä ominaisuudet esiintyvät rinnakkain, mikä tarkoittaa, että sama hakija voi olla haavoittuvassa asemassa useista eri syistä ja näin ollen tarvita erityisiä menettelyllisiä takeita.

Seuraavaksi tutustutaan tarkemmin kaikkiin näihin ryhmiin.

4.2.1 Lapset

Turvapaikkamenettelyn tulkkia saatetaan pyytää tulkkamaan lapsille, jotka ovat ilman huoltajaa, jotka ovat huoltajistaan erossa tai jotka ovat huoltajan kanssa.

Kuka on lapsi?

Lapsi on alle 18-vuotias henkilö. Lasta sanotaan myös alaikäiseksi.

Kuka on ilman huoltajaa oleva lapsi?

Ilman huoltajaa olevat lapset ovat lapsia, jotka ovat saapuneet turvapaikkamaahan tai ovat parhaillaan turvapaikkamaassa ilman vanhempiaan tai muita heistä vastuussa olevia aikuisia.

Kuka on huoltajistaan erossa oleva lapsi?

Huoltajistaan erossa olevat lapset ovat lapsia, jotka ovat erossa kaikista heistä vastuussa olevista aikuisista mutta eivät välttämättä muista sukulaisista. Näihin lapsiin voi näin ollen kuulua lapsia, jotka ovat muiden täysi-ikäisten perheenjäsenten seurassa.

Riippumatta siitä, onko lapsi puhuteltavana yksin, yhdessä hänestä vastuussa olevan aikuisen kanssa vai tukihenkilön kanssa, on tärkeää pitää mielessä, että lapset ovat ryhmä, joka on erityisen haavoittuvassa asemassa ikänsä, taustansa ja kokemustensa vuoksi. Tämän vuoksi lasten puhuttelut tehdään lapset huomioon ottavalla tavalla. Tämä vaikuttaa sinuun tulkkina, muun muassa taitoihin, joita sinulla on oltava, ja valmisteluihin, jotka sinun on tehtävä. On myös huomattava, että lasten puhutteluissa alkuvaihe on yleensä tavallista pidempi. Puhuttelija käyttää aikaa luodakseen suhteen lapseen ja rakentaakseen luottamuksen ilmapiiriin esimerkiksi ottamalla puhuttelun aluksi esiin neutraaleja aiheita. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapselta kysytään sellaisia kysymyksiä kuin ”Millainen päiväsi oli?” ja ”Mikä on lempipurheilulajisi tai -harrastuksesi?”

Lasten kanssa puhuessa on muistettava, että heidän käsityksensä todellisuudesta sekä heidän kykynsä ilmaista ajatuksiaan ja perustelujaan tai selittää omia tunteitaan voivat olla erilaisia kuin aikuisilla. Tapa, jolla lapset ymmärtävät tapahtumia, tunteita, tunnetiloja ja ajatuksia, käsittelevät niitä ja puhuvat niistä, voi vaihdella heidän ikänsä ja kehitysvaiheensa mukaan. Se vaihtelee myös lapsesta toiseen ja riippuu heidän taustastaan, altistumisestaan traumaattisille kokemuksille ja mahdollisista kehitysvajeista. Lapset voivat myös olla erityisen ujoja tai haluttomia puhumaan avoimesti aikuisille, joita he eivät tunne. He saattavat myös olla erityisen alttiita suostuttelulle, jolloin he käyttäytyvät ja sanovat niin kuin he uskovat aikuisten haluavan heidän tekevän.

Lisäksi traagisilla ja traumaattisilla tapahtumilla voi olla suuri vaikutus lasten kieleen, joten turvapaikka-asioihin liittyvissä puhutteluissa voidaan odottaa hajanaisia ja epä johdonmukaisia kertomuksia.

Lisäohjeita lasten tulkkauksesta koskevista strategioista on kohdassa [4.3.3 Lasten tulkkaukset](#).

4.2.2 Hlbtqi-henkilöt

Monissa yhteiskunnissa on vallalla järjestelmä, joka perustuu käsitykseen, että olemassa on vain kaksi sukupuolta – miehet ja naiset – ja että henkilön on ehdottomasti pidettävä itseään joko miehenä tai naisena ja että heteroseksuaaliset ihmiset (miehet, jotka tuntevat seksuaalista ja/tai emotionaalista viehtymystä naisiin, ja naiset, jotka tuntevat seksuaalista ja/tai emotionaalista viehtymystä miehiin) ovat normi. Tämä heteronormatiivisena tunnettu binäärinen järjestelmä ei todellisuudessa vastaa sukupuolen moninaisuutta yhteiskunnissamme.

Mitä sosiaalinen sukupuoli ja biologinen sukupuoli ovat?

Sosiaalinen sukupuoli on sosiaalinen konstruktio normeista, käyttäytymisestä, ominaisuuksista ja rooleista, joita yhteiskunta pitää yksilöille sopivina sen sukupuolen perusteella, joka heille on määritelty syntymän yhteydessä.

Biologinen sukupuoli määritetään syntymän yhteydessä, ja se luokitellaan tyypillisesti mieheksi tai naiseksi ulkoisen anatomian ja muiden sellaisten sukupuoliominaisuuksien perusteella, jotka henkilöllä syntyessään on.

Useimmissa yhteiskunnissa odotetaan, että kukin ihminen käyttäytyy, pukeutuu ja toimii niiden sääntöjen mukaisesti, jotka yleisesti liitetään hänen biologiseen sukupuoleensa ja joita pidetään ”luonnostaan” sopivina. Hlbtq-hakijat eivät siis välttämättä sovi näihin sosiokulttuurisesti rakentuneisiin rooleihin ja normeihin. Tämä johtuu siitä, että heidän seksuaalinen suuntautumisensa, sukupuoli-identiteettinsä, sukupuolen ilmaisunsa ja/tai sukupuoliominaisuutensa (SOGIESC) saattavat asettaa heidät sosiokulttuurisesti rakennettujen ”naisia” ja ”miehiä” koskevien luokitusten ulkopuolelle.

SOGIESC

Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa henkilön kykyä tuntea syvää emotionaalista, affektiivista ja seksuaalista viehtymystä eri sukupuolta tai samaa sukupuolta taikka useampaa kuin yhtä sukupuolta oleviin henkilöihin ja olla heihin intiimeissä sukupuoli-suhteissa ⁽⁴⁷⁾.

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa henkilön syvää sisäistä ja yksilöllistä kokemusta sukupuolesta. Henkilön sukupuoli-identiteetti voi olla sama tai eri kuin syntymän yhteydessä määritetty sukupuoli tai yhteiskunnan osoittama sukupuoli. Se sisältää henkilön oman tunteen kehostaan ja muista ilmaisutavoista, joita ovat muun muassa ulkonäkö, vaatteet, puhe ja käytöstavat.

Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sitä, miten henkilö ilmaisee, viestii ja näyttää sukupuoli-identiteettinsä muille. Hän voi ilmaista sukupuoltaan hiustyyliinsä, vaatteidensa, asusteidensa ja tapojensa avulla. Henkilön sukupuolen ilmaisu voi vastata tai olla vastaamatta hänen sukupuoli-identiteettiään tai sukupuolta, joka hänelle on määritetty syntymän yhteydessä.

Sukupuoliominaisuudet tarkoittavat henkilön kromosomeja, anatomiaa, hormoneita ja sukuelimiä.

⁽⁴⁷⁾ Nämä määritelmät ovat yksinkertaistettuja versioita ILGA-Europan julkaisussa ”[Our Glossary](#)”, 2023, esitetyistä määritelmistä.

Hlbtqi

Homo: mies, joka tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista viehtymystä miehiin. Myös muut ihmiset, jotka tuntevat viehtymystä samaan sukupuoleen tai useampaan sukupuoleen, voivat määritellä itsensä homoksi.

Lesbo: nainen, joka tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista viehtymystä naisiin ⁽⁴⁸⁾.

Biseksuaali: henkilö, joka tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista viehtymystä useamman kuin yhden sukupuolen edustajiin.

Transsukupuolinen: henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti ja/tai sukupuolen ilmaisu eroaa syntymässä määritetystä biologisesta sukupuolesta.

Interseksuaalinen: henkilö, jonka synnynnäiset sukupuoliominaisuudet eivät vastaa miehelle tai naiselle tyypillisiä piirteitä (intersukupuoliset). Sukupuoliominaisuudet ovat olemassa syntymästä lähtien, mutta ihmiset voivat tulla tietoisiksi siitä, että heillä on intersukupuolinen keho eri aikoina elämässään: syntymässä, lapsuudessa, murrosiässä tai jopa aikuisuudessa.

Queer: aiemmin halventavana terminä käytetyn queer-käsitteen ovat ottaneet takaisin käyttöön ihmiset, jotka eivät katso kuuluvansa perinteisiin sukupuolikategorioihin ”mies” ja ”nainen” tai jotka eivät noudata heteronormatiivisia sosiaalisia normeja.

Monissa maissa vainon pelko voi johtua siitä, että ihmiset pelkäävät vainoa seksuaalisen suuntautumisensa, sukupuoli-identiteettinsä, sukupuolen ilmaisunsa ja/tai sukupuoliominaisuutensa vuoksi.

Identiteetissä ja seksuaalisessa suuntautumisessa on kyse joistakin elämän tärkeimmistä osa-alueista: siitä, keinä pidämme itseämme, keitä rakastamme ja keitä kohtaan tunnemme viehtymystä. Monille ihmisille ei olisi helppoa kertoa näistä henkilökohtaisia elämänsä osa-alueista ihmisille, joita he eivät tunne. Myöskään kaikki hlbtqi-hakijat eivät ole valmiita puhumaan identiteetistään ja henkilökohtaisista kokemuksistaan.

Lisäksi hlbtqi-hakijat tulevat hyvin usein yhteiskunnista, joissa heitä ei ole hyväksytty heidän homoseksuaalisuutensa vuoksi. Monet hlbtqi-ihmiset ovat joutuneet leimaamisen, solvaamisen, häirinnän, syrjäytymisen, syrjinnän ja väkivallan kohteeksi. Monet kokevat syrjintää myös lainvalvontaviranomaisilta ja terveydenhuollon viranomaisilta hakiessaan apua kaltoinkohteluun. Monet hakijat tulevat maista, joissa ei-heteroseksuaalisesta seksuaalisesta suuntautumisesta sekä transsukupuolisesta ja ei-binäärisestä sukupuoli-identiteetistä rangaistaan. He saattavat suhtautua epäluuloisesti viranomaisiin, kuten puhuttelijaan tai jopa tulkkiin, koska heillä on kielteisiä kokemuksia kotimaassaan tai muussa aiemmassa asuinpaikassaan. Lisäksi monet heistä eivät ehkä ole koskaan aiemmin puhuneet seksuaalisesta suuntautumisestaan, sukupuoli-identiteetistään, sukupuolen ilmaisustaan ja/tai sukupuoliominaisuudestaan pelkojensa vuoksi. He eivät välttämättä tiedä, mitä oikeuksia heillä on turvapaikkamaassa, eivätkä he välttämättä saa tukea yhteisöltään turvapaikkamaassa.

⁽⁴⁸⁾ Nämä määritelmät ovat yksinkertaistettuja versioita ILGA-Europen julkaisussa ”[Our Glossary](#)”, 2023, esitetyistä määritelmistä.

Se, että ihminen koetaan henkilöksi, jonka seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu ja/tai sukupuoliominaisuus ei vastaa vallitsevia normeja, ja että häneen kohdistetaan seuraamuksia siksi, että hänellä on ei-heteroseksuaalinen suuntautuminen ja/tai transsukupuolinen tai ei-binäärinen identiteetti, voi olla traumaattista ja aiheuttaa yksilölle monia seurauksia. Tällaisia seurauksia voivat olla sisäistetty homo- ja transfobia eli itsensä hyväksymättä jättäminen tai itsensä halveksunta, häpeän ja syyllisyyden tunteet sekä mielenterveysongelmat. Nämä voivat vaikuttaa voimakkaasti hakijan mahdollisuuksiin esittää kansainvälisen suojelun hakemisen syytä ja vaikeuttaa hlbtqi-hakijoiden mahdollisuuksia esittää turvapaikkahakemuksensa syyt varhaisessa vaiheessa, avoimesti ja selkeästi ⁽⁴⁹⁾.

Tulkin on olennaisen tärkeää myös ymmärtää **itsemäärityksen ja itsemäärittelyn** merkitys. Se tarkoittaa, että hakijat voivat määrittää ja kuvata itsensä vapaasti käyttäen omia sanojaan ja haluamiaan pronomineja. Tämä on erityisen tärkeää turvapaikka-asioissa, koska monissa kulttuureissa ei ole täsmällisiä vastineita sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuolen ilmaisun jne. käsitteille.

Lisäksi olisi oltava tietoinen **identiteettien** ja ihmisten ominaisuuksien koko monimuotoisuudesta ja **moninaisuudesta**. Tässä yhteydessä on olennaisen tärkeää suhtautua avoimesti ja ymmärtäväisesti kaikenlaista monimuotoisuutta kohtaan. Vain asianomainen henkilö voi selittää oman näkemyksensä omasta seksuaalisuudestaan ja/tai sukupuolestaan. Samalla on pidettävä mielessä, että myös hlbtqi-ihmisillä itsellään voi olla huomattavia vaikeuksia ymmärtää, hyväksyä, paljastaa ja selittää omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään ja löytää siihen neutraaleja sanoja. Tämä pätee erityisesti silloin, jos he tulevat sosiokulttuurisista taustoista, joissa tällaiseen monimuotoisuuteen suhtaudutaan vihamielisesti.

Lisää ohjeita hlbtqi-hakijoita koskevista tulkkausstrategioista on kohdassa [4.3.4 Hlbtqi-henkilöiden tulkkaus](#).

4.2.3 Seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan uhrin

Jotkut hakijat ovat saattaneet joutua sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi, ja heillä on sukupuoleen perustuvia hakemuksia.

Mitä on sukupuoleen perustuva väkivalta?

Sukupuoleen perustuvalla väkivallalla tarkoitetaan kaikenlaista haittaa, joka aiheutuu henkilölle hänen tosiasiallisen tai oletetun biologisen sukupuolensa tai sosiaalisen sukupuolensa, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteettinsä tai sukupuolen ilmaisunsa vuoksi. Väkivaltaa voi olla monessa muodossa, esimerkiksi fyysistä, taloudellista, seksuaalista ja henkistä väkivaltaa.

⁽⁴⁹⁾ UNHCR, [Guidelines on International Protection No. 9: Claims to refugee status based on sexual orientation and/or gender identity within the context of Article 1A\(2\) of the 1951 convention and/or its 1967 protocol relating to the status of refugees](#), 23.10.2012.

Sukupuoleen perustuvan väkivallan pohjana on vallan epätasapaino, ja siihen voi liittyä esimerkiksi seuraavia tekoja:

- henkinen, fyysinen tai seksuaalinen väkivalta, myös raiskaus
- lähisuhdeväkivalta ja perheen sisäinen väkivalta
- kunniaan perustuva väkivalta
- pakkoraskaus, -sterilisaatio tai -abortti
- naisten sukuelinten silpominen
- yhteiskunnallinen ja oikeudellinen syrjintä.

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta voi olla tabu monissa kulttuureissa. Sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi joutuneet ihmiset saattavat siksi tuntea häpeää tai syyllisyyttä, pelätä, että heidän kokemuksensa tulevat heidän perheensä tietoon, ja pelätä joutuvansa hylätyksi tai heillä voi olla ongelmia luottaa muihin. Jos he lisäksi ovat varttuneet ja eläneet yhteiskunnassa, jossa sukupuoleen perustuva syrjintä ja/tai väkivalta saattaa olla sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyväksyttyä, he ovat saattaneet myös sisäistää tällaisen hyväksynnän. On muistettava, että kaikkien näiden syiden vuoksi tällaista väkivaltaa kokeneiden ihmisten voi olla erittäin vaikeaa puhua siitä ja viestiä kansainvälisen suojelun tarpeestaan.

4.2.4 Ihmiskaupan uhrit

Hakijat voivat olla ihmiskaupan uhreja sukupuolesta ja iästä riippumatta.

Mitä ihmiskauppa on?

Ihmiskauppa on vakava rikos ja ihmisoikeusloukkaus, johon liittyy ihmisten värväminen, kuljettaminen tai vastaanottaminen harhaanjohtavin keinoin tai pakkokeinoin pakkotyötä tai hyväksikäyttöä varten. Ihmiskauppaa voivat olla muun muassa seksuaalinen hyväksikäyttö, myös prostituutio, pakkotyö tai pakotetut palvelut, orjuus / orjuuden kaltaiset olot, pakotettu rikollisuus (taskuvarkaas, huumekauppa jne.) ja elinten poistaminen.

Ihmiskaupan uhreja usein uhkaillaan pelottelemalla tai kiristämällä. Ihmiskauppioiden uhkaukset kohdistetaan joko heihin itseensä tai heidän perheenjäseniinsä heidän alkuperä- tai turvapaikkamaassaan. On tiedostettava, että ihmiskaupan uhrit voivat käyttäytyä hyvin pidättyvästi tai käydä joskus vihamielisiksi. Heidän terveydentilansa voi olla huono. He eivät ehkä myöskään tunnista itseään uhreiksi, koska heillä ei ole riittävästi tietoa tai heille on annettu väärää tietoa heidän oikeuksistaan ja siitä, että ihmiskauppa on rikos, tai koska he pitävät väkivaltaa ja hyväksikäyttöä normaalina osana elämää. He voivat olla hyvin epäluuloisia kokemustensa vuoksi ja suhtautua viranomaisiin erittäin epäilevästi.

4.2.5 Kidutuksen ja muun väkivallan uhrin

Kidutuksen tai muun vakavan väkivallan kokemukset voivat vaikuttaa vakavasti uhrin fyysiseen ja/tai henkiseen hyvinvointiin. On tärkeää pitää mielessä, että tällaisten tapahtumien seuraukset vaikuttavat usein edelleen, kun uhri saapuu turvapaikkamaahan, ja ne vaikuttavat todennäköisesti hakijan kykyyn ja halukkuuteen kommunikoida puhuttelussa. Seuraavassa on lueteltu joitakin tyypillisiä vaikutuksia, joita kidutuksen tai muun väkivallan uhrin ovat kokeneet, sekä selviytymiskeinoja, joita he voivat käyttää:

- kidutus tai muu vakava väkivalta voi tuhota ihmisen sietokyvyn ja luottamuksen toisiin ihmisiin sekä vahingoittaa ihmissuhteita
- kidutuksen tai muun vakavan väkivallan kohteeksi joutuneet ihmiset saattavat menettää täysin luottamuksensa erityisesti viranomaisiin, sillä usein viranomaiset ovat itse syyllistyneet kidutukseen
- he tuntevat itsensä usein yksinäisiksi, eristetyiksi ja yhteiskunnan ulkopuolelle jääneiksi
- he saattavat tuntea syyllisyyttä tai häpeää siitä, mitä heille tapahtui
- he voivat käyttää kokemustensa käsittelemiseksi kieltämisen ja välttelyn kaltaisia selviytymismekanismeja
- he saattavat kärsiä traumaperäisestä stressihäiriöstä, masennuksesta ja muista sairauksista, kuten kroonisesta kivusta, takaumista, unhäiriöistä ja muista psykosomaattisista häiriöistä
- uhreille voi olla tärkeää tuntea hallitsevansa tilannetta, koska he ovat kokeneet äärimmäistä hallinnan menetystä joutuessaan kidutuksen tai muun vakavan väkivallan kohteeksi ⁽⁵⁰⁾.

Näistä syistä uhrien on monissa tapauksissa vaikea kommunikoida ja keskittyä kertomukseensa. On muistettava, että tämän vuoksi heidän tarinansa voivat olla hajanaisia ja vaikuttaa epätäydellisiltä, heikoilta tai epäyhtenäisiltä.

4.2.6 Mielensterveysongelmaiset ihmiset

Hakijoilla voi olla mielensterveysongelmia erilaisten vaikeiden ja traumaattisten elämäntilanteiden ja tapahtumien vuoksi. Näille hakijoille voi aiheuttaa ahdistusta, kun he joutuvat puhuttelutilanteessa palauttamaan mieleensä traumaattisia muistoja. Toiset hakijat voivat kärsiä mielensterveyden häiriöistä, kuten masennuksesta, traumaperäisestä stressihäiriöstä ja kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä, jotka voivat johtua tai olla johtumatta heidän kotimaassaan tai matkan aikana sattuneista erityisistä tapahtumista ja joita turvapaikkamaan epävakaa tilanteen aiheuttama stressi voi pahentaa.

On tiedostettava, että mielensterveysongelmaisten hakijoiden saattaa olla hankalaa selvitä stressaavista tilanteista, kuten turvapaikkapuhutteluista. Sen mukaan, mitä erityisiä henkilökohtaisia ja mielensterveyteen liittyviä vaivoja heillä on, heistä voi tulla vihamielisiä, jos he kokevat, etteivät selviä tilanteesta. He voivat joissakin tapauksissa saada paniikkikohtauksia reaktiona stressiin. Joskus he saattavat vaieta ja kieltäytyä vastaamasta lisäkysymyksiin, jos he

⁽⁵⁰⁾ Ks. EUAA:n koulutusmoduuli [tulkkamisesta turvapaikka-asioissa](#).

tuntevat olonsa stressaantuneeksi. Yleisesti ottaen he eivät ehkä vain pysty vastaamaan kysymyksiin odotetulla tavalla. Heidän kielenkäyttönsä voi olla epäjohdonmukaista ja kerronta hajanaista. He saattavat antaa vastauksia, jotka voivat vaikuttaa epätavallisilta.

4.2.7 Fyysisesti vammaiset tai kehitysvammaiset henkilöt

Fyysisesti vammaisilla hakijoilla voi olla erilaisia vaikeuksia, kuten näkö- ja/tai kuulovaikeuksia. Siksi voi olla tarpeen käyttää erilaisia istumajärjestyksiä, esimerkiksi niin, että tulkki ja puhuttelija istuvat lähempänä hakijaa, pitää enemmän taukoja, puhua kuuluvammalla äänellä tai käyttää erityisiä teknisiä ratkaisuja. Näin voi olla myös ikääntyneiden kohdalla, jos heillä on kuulo- tai näköongelmia.

Kehitysvammaisten ihmisten kognitiivinen toiminta ja taidot ovat rajallisia. Tällaiset rajoitukset vaikuttavat heidän kykyynsä ymmärtää tietoa, kielitaitoonsa, viestintätaitoihinsa ja kykyynsä noudattaa sääntöjä. Tämän vuoksi kehitysvammaisilla hakijoilla voi olla vaikeuksia ymmärtää henkilökohtaisessa puhuttelussa esitettyjä kysymyksiä ja antaa jäseneltyjä, selkeitä tai johdonmukaisia selvityksiä tai vastauksia. Puhuttelijan on siksi ehkä mukautettava puhuttelutekniikoita ja kysymysten esittämistapaa, jotta hakijan on helpompi ymmärtää puhuttelua ja osallistua siihen mielekkäästi. Puhuttelija saattaa käyttää helpommin ymmärrettävää kieltä, joka koostuu lyhyistä ja yksinkertaisista lauseista, mikä on otettava huomioon tulkkauksessa. Hän saattaa välttää abstraktien termien ja ilmaisujen käyttöä. Hän saattaa puhua tavallista hitaammin, käyttää vähemmän avoimia kysymyksiä ja tarkistaa hakijan ymmärtämisen tavallista useammin. Hän saattaa toistaa kysymyksiä säännöllisesti ja antaa hakijalle enemmän aikaa vastata. Hän saattaa myös tukea kysymyksiään valokuvilla, kuvilla ja kehonkielellä, kuten ilmeillä ja äänensävyllä.

4.3 Strategiat haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkausta varten

Muista, että sekä puhuttelijan että tulkin on oltava valmiita kommunikoimaan kaikkien kohdassa [4.2 Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät](#) mainittujen ryhmien kanssa. Tässä osassa esitetään joitakin asianmukaisia strategioita ja asenteita sekä hyödyllisiä taitoja haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden tulkkausta varten.

Nämä strategiat ovat merkityksellisiä kaikille kansainvälisen suojelun hakijoiden ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden kannalta. Strategioiden lisäksi sovelletaan kaikkia luvuissa [2. Tulkkausta turvapaikkamenettelyssä koskevat keskeiset periaatteet](#) ja [3. Tulkkauksen turvapaikkapuhutteluissa](#) käsitellyjä suosituksia.

4.3.1 Luottamuksen ilmapiiriin myötävaikuttaminen

On tärkeää saada hakijan kanssa aikaan ammatillinen suhde, joka perustuu myötätuntoon, luottamukseen ja kunnioitukseen. Tulkkina myös sinä olet osaltasi vastuussa kannustavan ympäristön aikaansaamisesta turvapaikkapuhutteluissa, joissa puhutellaan haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä.

- Tiedosta, että jokainen hakija on erilainen ja että tämä **monimuotoisuus** vaikuttaa siihen, miten hakija kokee puhuttelutilanteen ja ilmaisee itseään. Kohtele hakijaa kunnioittavasti ja ihmisarvoisesti riippumatta hänen kokemuksistaan, ongelmistaan ja käytöksestään. Ole ennakkoluuloton, vältä stereotyyppioita, tiedosta omat asenteesi ja ennakkoluulosi kaikkia hakijoita kohtaan ja varo leimaamasta ketään.
- Ole aina tietoinen **sanattomasta viestinnästäsi** ja varmista, että oma kehonkieleesi, eleesi ja kasvojen ilmeesi ovat ymmärtäviäisiä ja neutraaleja. Älä anna tunteidesi ja tuntemuksiesi näkyä sanattoman viestinnän kautta etenkin, jos hakijoiden kertomukset vaikuttavat sinuun kielteisesti. Muista, että kehonkieleesi, kasvojen ilmeesi ja eleesi voivat saada hakijat tuntemaan häpeää tai uhkaa.
- **Suhtaudu myötätuntoisesti ja neutraalisti.** Ei-neutraalit asenteet – esimerkiksi määrällävä, kärsimätön, yllätynyt, tylsistynyt tai huvittunut asenne – voivat saada hakijat tuntemaan olonsa epämukavaksi tai epäluuloiseksi. Ole myötätuntoinen ja kuuntele ymmärtäväisesti, esimerkiksi käyttämällä sanattomia merkkejä, kuten nyökkäyksiä, katsomalla puhujaa tai äännelemällä, esimerkiksi ”hmm”, osoittaaksesi, että ymmärrät. Jos sinusta tuntuu, että hakija ei luota sinuun, pyydä puhuttelijaa pitämään tauko ja kehoita häntä toistamaan hakijalle, että sekä sinä että puhuttelija noudatatte salassapitosääntöjä ja että hänen pitäisi tuntea, että pystyy vapaasti tuomaan julki identiteettiään, tunteitaan tai aiempia kokemuksiaan.

Tosielämän haaste: neutraalin asenteen ja myötätunnon osoittaminen

Haastattelun aikana hakija liikuttuu ja alkaa itkeä.

Mitä pitäisi tehdä?

Kiinnitä huomiota sanattomaan viestintääsi. Säilytä neutraali asenne, äläkä osoita mitään merkkejä epämukavuudesta, kärsimättömyydestä tai muista tunteista. Voit samalla osoittaa myötätuntoa esimerkiksi säilyttämällä avoimen kehon asennon (et risti käsiäsi, et käännä selkääsi jne.) ja laskemalla katseesi.

4.3.2 Yhteistyö hakijan ja puhuttelijan kanssa

- **Puhuttelun pitäminen käynnissä ei ole sinun vastuullasi** – se on puhuttelijan vastuulla. Älä kehoita hakijoita jatkamaan puhumista äläkä osoita kärsimättömyyden merkkejä, jos he empivät tai etsivät sanojaan. Esimerkiksi hlbtq-henkilöt tai henkilöt, jotka ovat joutuneet sukupuoleen perustuvan väkivallan kohteeksi, saattavat tarvita aikaa pystyä uskoutumaan. Muista, että sinun on siedettävä pitkiä hiljaisuuksia ja taukoja.
- Jos hakijat ovat uskoutuneet ja pystyvät puhumaan siitä, mitä heille on tapahtunut, yritä mahdollisuuksien mukaan välttää keskeyttämistä heitä, kunhan pystyt silti tulkkamaan oikein. **Muistiinpanojen tekeminen** auttaa muistamaan paremmin, mitä sanottiin. Tämä on erityisen tärkeää, kun hakijat ovat vakavasti ahdistuneita, heidän kognitiiviset kykynsä ovat heikentyneet, he ovat ikäänntyneitä tai heillä on mielenterveysongelmia.

- Yritä tallentaa hakijan kertomus itsellesi **mahdollisimman tarkasti**, vaikka se olisi hajanainen tai epäjohdonmukainen tai vaikka hakijalta puuttuisi sanoja.
- **Älä puutu** puhuttelijan puhuttelumenetelmiin. Yritä kääntää puhuttelijan kysymykset mahdollisimman tarkasti. Kun hakija on lapsi, älä yksinkertaista tai muuta puhuttelijan käyttämää kieltä, vaikka uskoisit, että lapsi ymmärtää sen paremmin. Älä myöskään monimutkaista lapsen käyttämää kieltä, kun tulkkaat puhuttelijalle.
- Perehdy asiaankuuluvaan **terminologiaan** kaikilla työkielilläsi. Tekniset termit, joihin voi sisältyä kehon osia, lääketieteelliset ja psykologiset termit sekä seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoleen liittyvät termit, voivat olla erityisen tärkeitä joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kannalta.
- Yritä mahdollisimman paljon välttää **häiritseviä ärsykeitä** (kuten kynän naksuttelua, tuolien siirtelyä, toistuvaa jalkojen nostelua ja piirtämistä).
- **Puhu kuuluvammin** kuulovammaisille henkilöille ja **hitaammin ja selkeämmin** kehitysvammaisille henkilöille.

4.3.3 Lasten tulkkkaus

- **Lasten kieli** ei välttämättä ole vielä kovin kehittynyttä. Se riippuu heidän iästään ja kehitystasostaan. Tulkkaa heidän sanomansa mahdollisimman tarkasti muuttamatta heidän tyyliään tai mukauttamatta kieltä vastaamaan sitä, miten aikuiset ilmaisevat ajatuksiaan ja tunteitaan. Älä muotoile uudelleen tai korjaa lasten kertomuksia.
- Älä pyydä lapsia tarkentamaan tai arvioimaan lausuntojaan. **Puhuttelijan tehtävänä on johtaa keskustelua.**
- Lapset ovat erityisen alttiita **suostuttelulle**. Varmista, ettet käytä tulkkauksessasi vihjailevaa sanamuotoa tai intonaatiota.
- Erityisesti **aikuiset saattavat pelottaa** lapsia. Omaksu lämminhenkinen ja myötätuntoinen asenne, joka helpottaa luottamuksen ilmapiirin syntymistä.
- **Jäljittele puhuttelijan kieltä.** Ilmoita puhuttelijalle, jos lapsen kulttuuri- ja kielitaustan perusteella koet, että sinun on käytettävä jotain tiettyä termiä tai ilmaisua, jotta voit kääntää paremmin, mitä puhuttelija sanoo.
- Ole **ymmärtäväinen kuuntelija** ja lähetä lapsille myönteisiä signaaleja, jotta he voivat tuntee olonsa rauhalliseksi ja mukavaksi puhuttelun erityistilanteessa.
- Ole valmis sopeutumaan **tavanomaisesta poikkeavaan istumajärjestykseen**. Joissakin puhutteluissa voi olla muitakin osallistujia, kuten lapsen huoltaja tai laillinen edustaja. Lasten puhutteluja varten voidaan käyttää myös erityisiä huoneita, joissa on lapsiystävällisiä ominaisuuksia. Mahdollisimman samalla korkeudella oleminen lapsen kanssa on usein hyvä tapa kommunikoida hänen kanssaan mukavammin ja vähemmän pelottavasti.

Tosielämän haaste: lapsen epäjohdonmukainen vastaus

Puhuttelun aikana lapsi vastaa kysymykseen sanomalla jotain, joka ei oikeastaan liity siihen, ikään kuin hän ei olisi ymmärtänyt kysymystä.

Mitä pitäisi tehdä?

Tulkaat lapsen lausunnot täsmällisesti, mitään lisäämättä tai muuttamatta, käyttäen lapsen käyttämiä sanoja. Et pyydä lasta toistamaan tai tee aloitetta kysymyksen uudelleen muotoilemiseksi tai kysymiseksi uudelleen. Puhuttelijan tehtävänä on tarvittaessa esittää kysymys uudelleen tai muotoilla se uudelleen.

4.3.4 Hlbtqi-henkilöiden tulkkaus

- Muista, että hakija saattaa haluta **määrittää itse itsensä** – eli käyttää omia sanojaan kuvaamaan seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään. Nämä sanat on otettava huomioon tulkkauksessa. Älä käytä kansainvälisesti hyväksytyä terminologiaa, jos hakija ei käytä tällaisia termejä.
- Monilla kielillä ei ole neutraaleja vastineita hlbtqi-sanoille ja -termeille. Tutustu **hlbtqi-terminologiaan** kaikilla työkielilläsi. Monet hakijat eivät ehkä ole tietoisia kansainvälisesti käytetyistä termeistä, ja he voivat käyttää erilaisia sanoja itsensä ja muiden hlbtqi-henkilöiden määrittelemiseen, myös sanoja, joita voidaan pitää loukkaavina. Nämä saattavat olla ainoat sanat, jotka tunnetaan alkuperämaassa, ja ne olisi käännettävä mahdollisimman tarkasti.
- Muista, että transsukupuolisten hakijoiden valitsemat ja käyttämät **substantiivit ja kielipiipilliset muodot** (feminiiniset tai maskuliiniset adjektiivit, verbimuodot, pronominit jne.) on otettava huomioon tulkkauksessa ja toistettava, kun hakijaa puhutellaan suoraan hänen kielellään.

Tosielämän haaste: epäluottamuksen tunne

Hakija vaikuttaa tuntevan olonsa epämukavaksi, hän epäröi puhua ja kysyy, mistä olet kotoisin.

Mitä pitäisi tehdä?

Pyydä puhuttelijalta taukoa, jotta voit keskustella hänen kanssaan. Kerro puhuttelijalle hakijan esittämä kysymys ja käsityksesi hänen epäröinnistään. Ilmoita lisäksi puhuttelijalle, jos sinä ja hakija olette kotoisin samasta maasta tai yhteisöstä ja/tai jos asut tällä hetkellä samassa kaupungissa tai yhteisössä kuin hakija.

Hakijan kotimaasta ja -alueelta tai samasta etnisestä ryhmästä tulevia tulkkeja voidaan pitää uhkana, ja monet hakijat saattavat pelätä identiteettinsä, seksuaalisen suuntautumisensa tai kokemuksensa paljastamista heidän edessään.

Tosielämän haaste: hakijan käyttämät halventavat ilmaisut

Miespuolinen hakija käyttää halventavaa sanaa tai ilmaisua, kun hän määrittää seksuaalisen suuntautumisensa ja viehtymyksensä miehiin, sen sijaan, että käyttäisi sanaa, joka vastaa kansainvälisesti käytettyä termiä "homo".

Mitä pitäisi tehdä?

Hakijan käyttämä sana tai ilmaisu on käännettävä, vaikka se olisi halventava. Jos sinusta tuntuu tarpeelliselta, voit kertoa puhuttelijalle, että hakija käytti tätä halventavaa termiä alkuperäiskielellä.

5. Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen

Itsestä huolehtiminen sekä fyysisesti että henkisesti auttaa tekemään työn jatkuvasti kestäväällä tavalla ja vaikuttaa myönteisesti myös tulkkauksesi laatuun. Omaan hyvinvointiin panostaminen on ammattitaidon merkki.

Tässä luvussa annetaan tietoa

- stressin ja traumaattisille kertomuksille altistumisen vaikutuksista
- selviytymisstrategioista, joita voit ottaa käyttöön lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- haastavista tilanteista, joita saattaa tulla eteen toimeksiannoissa, ja annetaan ohjeita tällaisissa tilanteissa toimimiseen.

5.1 Stressi

Kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden tulkkina et voi koskaan tietää ennen puhuttelua, mitä tunteita koet tai miten reagoit hakijan tai puhuttelijan lausuntoihin.

Stressi on osa jokapäiväistä elämää. Pitkäkestoinen stressi, jota sanotaan myös krooniseksi stressiksi, voi kuitenkin vaikuttaa hyvinvointiin ja terveyteen. Tämä voi puolestaan heikentää tulkkauksen laatua.

Krooninen stressi voi vaikuttaa terveyteen eri tasoilla. **Fyysisellä tasolla** saatat kärsiä väsymyksestä tai päänsärystä, mikä saattaa vaikuttaa kykyyn keskittyä pitkiin tulkkaustoimeksiantoihin tai työskennellä vaikeissa olosuhteissa. Stressi voi myös vaikuttaa **mielenterveyteen**. Se voi aiheuttaa sekavuutta tai unohtelua. Siksi saatat tulkita sanoja tai lauseita väärin. Saatat myös kärsiä **emotionaalisesti**. Saatat tuntea olosi ärtyneeksi tai levottomaksi. Jossain vaiheessa tämä voi vaikuttaa käyttäytymiseesi tulkkausprosessissa. Saatat myös kärsiä unettomuudesta tai ruokahaluttomuudesta, mikä vaikuttaa välittömästi energiatasoon ja **kognitiivisiin toimintoihin**. Tulkkauksen täydellisyys ja oikeellisuus voivat olla vaarassa, kun koettu stressi on tällä tasolla ⁽⁵¹⁾.

5.2 Traumaattisten kertomusten vaikutus

Hakijoiden traumaattisilla kertomuksilla voi olla yhteyttä omaan elämäkokemuksiisi. Saatat muistaa tai elää uudelleen tapahtumia, jotka ovat tapahtuneet omassa elämässäsi.

Ihmisten reaktiot traumaan vaihtelevat heidän ominaisuuksiensa ja aiempien kokemustensa mukaan. Ne riippuvat myös tilanteesta, jossa traumatisoiva tapahtuma tapahtui. Stressiä voivat lisätä aiemmat omat traumakokemukset tai samankaltainen kokemus kuin puhuttelussa käsiteltävä kokemus ja ensimmäisen persoonan käyttö traumaattista sisältöä tulkattaessa.

⁽⁵¹⁾ Ks. EUAA:n [koulutusmoduuli tulkkauksesta turvapaikka-asioissa](#). Ks. myös UNHCR Itävalta, [Handbook for Interpreters in Asylum Procedures](#), Wien, 2022.

Tutkimusten mukaan lähes kaikilla turvapaikkamenettelyssä työskentelevillä tulkeilla on jossain vaiheessa jokin henkinen ongelma. Seuraavaksi esitetään esimerkkejä traumaattisille kertomuksille altistumisen seurauksista.

- Selvitäksesi näiden kertomusten aiheuttamasta stressistä saatat omaksua **puolustusmekanismin**, jossa kieltäydyt myötätunnon osoittamisesta ja väität, että tällaiset kauheat tapahtumat ovat yksinkertaisesti uskomattomia tai että hakijan kertomus ei ole uskottava ⁽⁵²⁾. Puolustusmekanismit ovat psykologisia strategioita, joita ihmiset käyttävät tiedostamattaan suojellakseen itseään ahdistukselta. Tämä voi vaikuttaa siihen, miten suhtaudut hakijaan
- **Sijaistrauma** voidaan tiivistää huolenpidon hinnaksi. Sijaistraumaa (tai toissijaista traumaa) voidaan kuvata voimakkaaksi reaktioksi, jossa jonkun toisen traumaattisille kokemuksille altistuvat ihmiset kokevat itse trauman oireita. Siihen liittyy muutos henkilön maailmankuvassa. Sijaistrauman kokevien tulkkien on vaikeaa asettaa rajoja niiden hakijoiden suhteen, joiden kanssa he työskentelevät. Se voi myös johtaa elämän tarkoituksen ja toivon menettämiseen.
- **Myötätuntopuomuksella** tarkoitetaan muutosta henkilön kyvyssä tuntea myötätuntoa niitä ihmisiä kohtaan, joiden kanssa hän työskentelee, ja/tai kollegoita tai perheenjäseniä kohtaan. Tulkkina saatat kärsiä myötätuntopuomuksesta, koska olet vuosia altistunut hakijoiden traumaattisille tarinoille. Tämä johtaa turtumisen tunteeseen, jolloin kuuntelemasi ja tulkkamaasi kertomukset eivät enää aiheuta reaktioita.
- **Loppuun palamisella** tarkoitetaan henkilön henkistä reaktiota työn kroonisiin stressitekijöihin. Vaikka sitä ei katsota sairaudeksi, se voi vaikuttaa terveystilanteeseen ja mahdollisesti edellyttää sairaalahoitoa. Loppuun palamisen käsitteellä tarkoitetaan myös henkilön yleistä kriisiä suhteessa työhön ⁽⁵³⁾.

5.3 Selviytymisstrategiat

Stressiä voidaan hallita eri tavoin. Kielteiset selviytymisstrategiat, kuten liiallinen kahvin juominen, liiallinen puhelimen käyttö, tupakointi, alkoholin käyttö tai huumeiden käyttö, lisäävät stressiä ennen pitkää. Sitä vastoin seuraavissa osissa kuvatut myönteiset selviytymisstrategiat auttavat ylläpitämään ja hallitsemaan hyvinvointia ja siten tuottamaan sujuvaa ja laadukasta tulkkausta.

5.3.1 Lyhyen aikavälin strategiat

Ensimmäinen askel hyvinvoinnin parantamiseen on **ennalta ehkäisevien toimenpiteiden** toteuttaminen. On myös tärkeää **tunnistaa stressin merkit** ja **käyttää myönteisiä selviytymisstrategioita**. Seuraavat strategiat auttavat tekemään tehtävät sujuvasti ja tuottamaan laadukasta tulkkausta.

⁽⁵²⁾ UNHCR Itävalta, *Handbook for Interpreters in Asylum Procedures*, Wien, 2022.

⁽⁵³⁾ Vlack, T. V., *Tools to reduce vicarious trauma, secondary trauma & compassion fatigue*, Tend Academy, 2017.

- Sovi etukäteen puhuttelijan kanssa **erillisistä merkeistä**, jotta hän tietää, milloin tarvitset taukoa (esim. käden asettaminen pöydälle kämmen ylöspäin). Muista, että riittävät tauot ovat tarpeen laadukkaan tulkkauksen varmistamiseksi, ja siksi niistä on hyötyä kaikille.
- **Kehitä omia rituaaleja** toimeksiannon aloittamista ja päättämistä varten. Pese esimerkiksi kasvosi vedellä ennen ja jälkeen toimeksiannon, pue päällesi huivin tai nenäliinan kaltainen asuste ennen toimeksiannoa ja ota se pois, kun olet suorittanut toimeksiannon, tai ota mukaan esine, esimerkiksi kynä, jota voit käyttää toimeksiannon aikana. Tällaiset rituaalit viestittävät kehollesi ja mielellesi, että olet tulossa tai lähdössä tulkin roolista. Ne vetävät rajan yksityis- ja työelämän välille.
- Harjoittele **terapeuttisia tekniikoita** rentoutuneen tilan saavuttamiseksi, kuten hengitystekniikoita, lihasrentoutustekniikoita ja tietoisuustaitoja.

Harjoittele hengitystekniikoita

Varmista ennen hengitysharjoituksen aloittamista, että istut tai makaat mahdollisimman mukavasti. Anna hengityksen virrata niin syvään vatsaasi kuin tuntuu hyvältä. Hengitä sisään nenän kautta ja ulos suun kautta. Hengitä sisään kevyesti ja säännöllisesti, esimerkiksi laskemalla yhdestä viiteen. Anna sitten hengityksen virrata ulos kevyesti, pysähtymättä tai pidättämättä hengitystä, ja laske taas yhdestä viiteen.

Harjoittele lihasten rentouttamista

Jännitä jokaista lihasta, mutta älä rasitukseen asti, ja laske ne sitten rennoksi. Kiinnitä erityistä huomiota jännityksen tunteeseen kussakin lihaksessa ja rentoutumisen tunteeseen, kun rentoutat ne. Jos sinulla on vammoja tai kipuja, voit jättää kyseiset alueet väliin.

Harjoita tietoisuustaitoja

Voit harjoittaa tietoisuustaitoja missä ja milloin tahansa kiinnittämällä huomioon tähän hetkeen. Sen voi tehdä keskittymällä hengitykseen. Ajatuksesi häiritsevät sinua. Älä yritä hallita niitä. Sen sijaan tarkkaile, millä tavoin ne tulevat mieleesi.

- **Toimi ennakoivasti** ja kysy puhuttelijalta ennen puhuttelua, olisiko sinun hyödyllistä tietää jotakin, jotta voit valmistautua siihen henkisesti.
- **Tunne itsesi ja omat rajasi.** Kieltäydy toimeksiannoista, jotka voivat saada sinussa aikaan kielteisiä reaktioita ⁽⁵⁴⁾ (jos toimeksiannon sisältö on tiedossa etukäteen). Tämä koskee erityisesti toimeksiantoja, joissa on mukana haavoittuvassa asemassa olevia hakijoita.

⁽⁵⁴⁾ EASO, *Käytännön opas turvapaikka- ja vastaanottohenkilöstön hyvinvoinnista – Osa II: Henkilöstön hyvinvoinnin välinevalikoima*, 2021.

- **Keskity käsillä olevaan tehtävään** ja muistuta itseäsi siitä, että työsi on olennaisen tärkeää turvapaikkaviranomaisen ja hakijan välisen viestinnän varmistamiseksi. Keskity rooliisi puhujien välisenä siltana ja muistuta itseäsi siitä, että viesti ei ole sinun vaan puhujan.
- Pysy rauhallisena, kun hakija kokee emotionaalisen kriisin, ja **ilmoita puhuttelijalle**, jos tunnet olosi uhatuksi.
- Varmista, että tunnet **turva- ja suoja-**toimet ja poistumisreitit, jotta olet valmis välittömän vaaran sattuessa. Tämä rauhoittaa oloasi ja auttaa sinua keskittymään puhuttelun aikana. Jos tapaukset edellyttävät lisäturvajärjestelyjä, esimerkiksi jos hakijat ovat käyttäytyneet väkivaltaisesti, viranomainen voi ilmoittaa asiasta etukäteen ennen puhuttelua.
- **Käytä maadoitustekniikoita.** Puristele stressipalloa tai jotain pehmeää ja tee muistiinpanoja toimeksiannon aikana. Se voi auttaa sinua pysymään henkisesti läsnä puhutteluhuoneessa.
- **Älä ota henkilökohtaisesti**, jos hakija ei tunnu luottavan sinuun. Aiempien henkilökohtaisten kokemusten vuoksi tai siksi, että hakemus on hyvin henkilökohtainen, jotkut hakijat eivät välttämättä luota tiettyä taustaa edustaviin tulkkeihin tai eivät ehkä luota muihin ihmisiin yleisesti.

Jos mikään edellä mainituista strategioista ei toimi ja vasta, kun olet sopinut asiasta puhuttelijan kanssa tauon aikana, voit **viimeisenä keinona siirtyä käyttämään kolmatta persoonaa** ensimmäisen persoonan sijasta tulkkauksessa. Persoonaa vaihtamalla voit etäännyttää itsesi traumasta. Tulkkaa esimerkiksi ”Hänet hakattiin pahasti” eikä ”Minut hakattiin pahasti”. Muista kuitenkin, että siirtyminen kolmanteen persoonaan voi vaikuttaa tulkkaukseksi tarkkuuteen, koska subjekti ja pronomini muuttuvat. Puhuttelijalle ei välttämättä ole selvää, kenelle tulkattu kertomus kuuluu.

Jos sinusta tuntuu, ettet todellakaan pysty enää selviytymään tilanteesta, voit pyytää puhuttelijalta **tauoa**, jolloin voit selittää puhuttelijalle yksityisesti, ettet pysty jatkamaan.

5.3.2 Pitkän aikavälin strategiat

Jotta voit jatkaa työskentelyä ammattimaisena tulkkina, myös pitkällä aikavälillä on tärkeää kiinnittää riittävästi huomiota tunteisiin ja tunnetiloihin. Seuraavaksi esitetään joitakin strategioita, joilla voit parantaa hyvinvointiasi puhuttelutilanteen ulkopuolella.

- Harjoita **mietiskelyä**.
- Käy **kävelyillä**.
- Ole aktiivinen ja harrasta **liikuntaa**.
- Ole **luova** ja hanki uusia kokemuksia.
- **Opettele** jotain uutta.
- **Ilmaise** tunteitasi.
- Pyydä **jälkipuintia** puhuttelijan tai esihenkilösi kanssa aina, kun tarvitset sitä.
- **Puhu stressaavista tapahtumista** ammattihenkilöiden, kuten psykologien, kanssa. Parhaita strategioita stressistä selviytymiseen on näistä stressaavista tapahtumista

puhuminen. Koska luottamuksellisuus on kuitenkin osa tulkkien käytännestä, voit kertoa asioista vain rajoitetusti. Tämän vuoksi sinusta saattaa tuntua, ettet pysty purkamaan toimeksiantojen aikana kertynyttä tunnetaakkaa. Traumatisoivan toimeksiannon aiheuttamasta kokemuksesta kannattaakin kertoa mieluiten mielenterveysalan ammattilaiselle tai psykologista tukea tarjoavalle kollegalle, puhuttelijalle tai esihenkilölle. On kuitenkin edelleen olennaisen tärkeää, ettet kerro tietoja, joiden perusteella hakija voidaan tunnistaa, tai tapauskohtaisia tietoja (esim. hakijan nimi, kansalaisuus, heimo tai ammatti). Näin noudatat edelleen luottamuksellisuutta koskevia velvoitteitasi.

- Kysy turvapaikkaviranomaiseltasi, onko sillä suosituksia tai tarjoaako se palveluja, joiden tarkoituksena on tukea **henkilöstön hyvinvointia**. Joissakin maissa järjestetään ohjattuja vertaistukitapaamisia, työnohjausta ja koulutuksia, joissa keskitytään kriisitoimintaan tai traumoihin. Tämä voi auttaa parantamaan hyvinvointiasi ⁽⁵⁵⁾.

Tosielämän haaste: tunteiden hallinta

Tämänpäiväisessä haastattelussa hakija kertoo, kuinka hän joutui jättämään äitinsä alkuperämaahansa. Tämä koskettaa sinua henkilökohtaisista syistä. Liikutut, ja sinua alkaa itkettää.

Mitä pitäisi tehdä?

Muista, että taukojen pyytäminen tarvittaessa on ammattitaidon merkki. Pyydä puhuttelijalta taukoa ja lepää hetki. Käytä tauon aikana hengitystekniikoita, tee lihasrentoutusta tai harjoita tietoisuustaitoja. Voit myös harkita tunteistasi kertomista puhuttelijalle. Sinun on arvioitava, voitko jatkaa tulkkausta ilman, että se vaikuttaa työsi laatuun. Ota huomioon, että myös sanallisen ja sanattoman viestinnän kautta puhuttelun aikana ilmaistu tunnereaktio voi vaikuttaa hakijaan. Voit pohtia, miksi juuri tuo kertomus laukaisi sinussa tämän reaktion. Pidemmällä aikavälillä tällaisia laukaisevia tekijöitä voidaan työstää niin, että niitä voidaan jatkossa hallita paremmin. Jatkossa voit myös jättää hyväksymättä toimeksiantoja, jotka voivat aiheuttaa kielteisiä reaktioita ja siten vaikuttaa tulkkauskesi laatuun.

⁽⁵⁵⁾ Lisätietoja antaviin aineistoihin viitataan julkaisussa UNHCR Itävalta, [Handbook for Interpreters in Asylum Procedures](#), Wien, 2022, s. 210.

Tosielämän haaste: ylikuormittumisen tunne

Viime viikkojen raskaiden toimeksiantojen jälkeen olet henkisesti väsynyt ja kärsimätön hakijoita kohtaan.

Mitä pitäisi tehdä?

Näiden tunteiden tunnistaminen on tärkeää, eikä niitä pidä jättää huomiotta. Mieti, miten tämä vaikuttaa työsi laatuun ja voitko jatkaa uusien toimeksiantojen vastaanottamista tässä vaiheessa. Tunteista puhuminen mielenterveysalan ammattilaisen, kannustavan kollegan, puhuttelijan tai esihenkilön kanssa voi auttaa. Voit myös kysyä, millaisia hyvinvointipalveluja viranomaisen, jossa työskentelet, mahdollisesti tarjoaa. On tärkeää käsitellä tunteita ottamalla näitä myönteisiä selviytymisstrategioita käyttöön.

Tutustu myös **Keskeisiin**
turvapaikkamenettelyn
tulkkausehjeisiin.

Tutustu myös
Turvapaikkamenettelyn
tulkkauksen tarkistuslistoihin.

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

igc intergovernmental consultations
on migration, asylum and refugees

